

KRR-4101-01-00/2012
Nr ewid. 181/2012/P/12/113/KRR

Informacja o wynikach kontroli

REALIZACJA PROGRAMÓW ZWALCZANIA SALMONELLI W STADACH KUR

MISJA

Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej

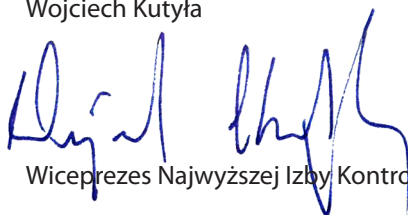
WIZJA

Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa

p.o. Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi:
Wojciech Jadacki

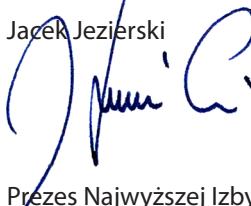

Akceptuję:
Wojciech Kutyla

Wiceprezes Najwyższej Izby Kontroli

Zatwierdzam:
Jacek Jezierski

Prezes Najwyższej Izby Kontroli
Warszawa, dnia **13.12.** 2012

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
02-056 Warszawa
T/F +48 22 444 50 00

www.nik.gov.pl

1. WPROWADZENIE.....	5
2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI.....	6
2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności	6
2.2. Synteza wyników kontroli.....	6
2.3. Uwagi końcowe i wnioski	10
3. INFORMACJE SZCZEGÓŁOWE.....	12
3.1. Stan prawny	12
3.2. Uwarunkowania ekonomiczno-organizacyjne	12
3.3. Istotne ustalenia kontroli	16
3.3.1. Przygotowanie programów	16
3.3.2. Realizacja programów.....	18
3.3.3. Nadzór nad realizacją programów.....	23
3.3.4. Wyniki realizacji programów	26
4. INFORMACJE DODATKOWE	33
4.1. Przygotowanie kontroli	33
4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	33
5. ZAŁĄCZNIKI	37
5.1. Charakterystyka stanu prawnego dotyczącego kontrolowanej działalności	37
5.2. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrolę.....	42
5.3. Wykaz ocen skontrolowanych jednostek.....	43
5.4. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność	44
5.5. Szczegółowe tabele i zestawienia liczbowe.....	45
5.6. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności.....	48
5.7. Wykaz organów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli	52

Wykaz stosowanych skrótów i pojęć

GIW	Główny Inspektorat Weterynarii
GLW	Główny Lekarz Weterynarii
IW	Inspekcja Weterynaryjna
Kpa	Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 ze zm.)
Krajowe programy, programy	Krajowe programy zwalczania niektórych serotypów Salmonelli w hodowlanych stadach kur i w stadach towarowych kur niosek, wprowadzone rozporządzeniami Rady Ministrów w latach 2007–2012
Minister RiRW	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MRiRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PIW	Powiatowy Inspektorat Weterynarii
PLW	Powiatowy Lekarz Weterynarii
PPIS	Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny
WLW	Wojewódzki Lekarz Weterynarii
WIW	Wojewódzki Inspektorat Weterynarii
uiwet	Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.)
uoozz	Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.)
ZHW	Zakład Higieny Weterynaryjnej
urzędowy lekarz weterynarii	Lekarz weterynarii zatrudniony w Inspekcji Weterynaryjnej oraz lekarz weterynarii wyznaczony do wykonywania określonych czynności z zakresu działań Inspekcji Weterynaryjnej, albo lekarz weterynarii wyznaczony przez organ centralny lub inny organ upoważniony przez organ centralny innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa trzeciego.
dochodzenie epizootyczne	Postępowanie prowadzone w celu wykrycia przyczyn, czasu, źródeł i mechanizmów szerzenia się choroby wśród zwierząt

Temat kontroli

Realizacja programów zwalczania salmonelli w stadach kur.

Numer kontroli

P/12/113

Uzasadnienie podjęcia kontroli

Kontrola planowa, koordynowana, przeprowadzona z inicjatywy własnej Najwyższej Izby Kontroli. Podjęcie kontroli uzasadniała sugestia Sejmowej Komisji Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz informacje otrzymane z Głównego Inspektoratu Weterynarii.

Cel kontroli

Ocena realizacji i efektów *Krajowych programów* zwalczania niektórych serotypów salmonelli w hodowlanych stadach kur i w stadach towarowych kur niosek.

Główne zagadnienia kontroli

Głównymi zagadnieniami objętymi tematyką kontroli były:

- przygotowanie *Krajowych programów* zwalczania salmonelli w stadach kur,
- realizacja *Krajowych programów* zwalczania salmonelli w stadach kur,
- system kontroli i nadzoru nad realizacją *Krajowych programów* zwalczania salmonelli w stadach kur oraz wykorzystaniem środków publicznych,
- wyniki realizacji *Krajowych programów* zwalczania salmonelli w stadach kur.

Badania kontrolne

Badaniami kontrolnymi objęto okres od 1 stycznia 2007 do 30 czerwca 2012 r.

Czynności kontrolne prowadzone były od 8 maja do 31 lipca 2012 r. w 18 jednostkach¹, tj. w: Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównym Inspektoracie Weterynarii, 5 wojewódzkich inspektoratach weterynarii oraz 11 powiatowych inspektoratach weterynarii, na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*², w oparciu o kryteria kontroli określone w art. 5 ust. 1 tej ustawy, tj. legalności, celowości, gospodarności i rzetelności.

¹ Wykaz skontrolowanych jednostek oraz jednostek organizacyjnych NIK przeprowadzających kontrolę przedstawiono w załączniku 5.2. do Informacji.

² Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

2.1 Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie³ ocenia działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, skontrolowane organy Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur i towarowych kur niosek.

Należy jednak podkreślić, że pomimo zmniejszającego się odsetka stad zakażonych, nie zostały osiągnięte – wyznaczone przepisami – ostateczne cele unijne⁴ dotyczące ograniczenia występowania salmonelli.

Pozytywną ocenę działalności Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uzasadnia w szczególności przyjęcie w *Krajowych programach* prawidłowych założeń dotyczących sposobów zwalczania choroby, a także zapewnienie wystarczających środków budżetowych dla realizacji programów.

Ocenę pozytywną organów Inspekcji Weterynaryjnej uzasadniają w odniesieniu do:

- Głównego Inspektoratu Weterynarii - terminowe przygotowanie wieloletnich programów przedkładanych Komisji Europejskiej, określenie zakresu i częstotliwości przekazywania informacji o realizacji programów, podejmowanie działań w kierunku wprowadzenia zmian w ustawie o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁵ w zakresie spraw związanych z przyznawaniem odszkodowań i zasadami szacowania wartości rynkowej zwierząt;
- wojewódzkich inspektoratów weterynarii – prowadzenie systematycznych kontroli realizacji *Krajowych programów* zgodnie z zatwierdzonymi harmonogramami, rzetelne rozpatrywanie odwołań od decyzji administracyjnych wydanych przez powiatowych lekarzy weterynarii;
- powiatowych inspektoratów weterynarii – przeprowadzanie dochodzeń epizootycznych dla ustalenia źródeł zakażenia w każdym przypadku ich powstania.

Najistotniejsze nieprawidłowości w przygotowaniu i realizacji *Krajowych programów* polegały na:

- braku ciągłości obowiązywania programów na skutek nieterminowego – w odniesieniu do terminu określonego w decyzjach Komisji Europejskiej – wprowadzania programów do realizacji przez Radę Ministrów;
- nieobjęciu przez Inspekcję Weterynaryjną wszystkich stad kur programami zwalczania salmonelli;
- wprowadzeniu w rozporządzeniach Rady Ministrów dotyczących *Krajowych programów* na lata 2009, 2010 i 2011 postanowień sprzecznych z przepisami uoocz obejmujących wypłacanie odszkodowań.

2.2 Synteza wyników kontroli

1. *Krajowe programy* wchodziły w życie z wielomiesięcznymi opóźnieniami w stosunku do terminów określanych w decyzjach KE, przyznających wkłady finansowe Unii na ich realizację. Opóźnienia były wynikiem wielomiesięcznych prac nad ramowymi projektami programów w Komisji Europejskiej oraz długotrwałego procesu legislacyjnego w Polsce. Brak ciągłości obowiązywania *Krajowych programów* skutkował przerwami w pobieraniu prób w celu wykrycia zakażenia oraz niemożliwością likwidacji stad zakażonych. Mogło to wpływać na realizację celów wspólnotowych. [str. 17]

³ Skala ocen działalności kontrolowanych jednostek: pozytywna, pozytywna z uchybieniami, pozytywna z nieprawidłowościami, negatywna.

⁴ Ostateczne cele wspólnotowe: ograniczenie zakażeń do poziomu 1% w stadach hodowlanych i do 2% w stadach towarowych kur niosek.

⁵ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.)

2. Niezgodnie z art. 49 ust. 5 uoocz, w rozporządzeniach Rady Ministrów wprowadzających *Krajowy program zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur na rok 2010*, *Krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach towarowych kur niosek na lata 2009, 2010, 2011*, przewidziano możliwość wypłaty odszkodowań ze środków budżetu państwa za przetworzone termicznie jaja, pochodzące ze stad zakażonych. Z tego tytułu w latach 2007–2011 wypłacono łącznie około 12,2 mln zł odszkodowań, w tym około 1,0 mln zł w stadach hodowlanych i około 11,2 mln zł w stadach towarowych niosek.
Niezgodnie z art. 49 ust. 7 uoocz w rozporządzeniach Rady Ministrów wprowadzających *Krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur na rok 2010 i 2011* poszerzono katalog okoliczności uniemożliwiających wypłatę odszkodowań. W wyniku tego nie wypłacono odszkodowań w łącznej kwocie 1,2 mln zł w stadach hodowlanych kur na rok 2010 i 2011.
Wprowadzenie tych zmian – według wyjaśnień Głównego Lekarza Weterynarii – miało na celu ograniczenie wydatków ze środków budżetu państwa oraz wyeliminowanie przeszkód w osiągnięciu celu ustanowionego przepisami unijnymi. [str. 18]
3. Na terenie działania sześciu skontrolowanych WIW⁶, 166 podmiotów utrzymujących stada kur nie zgłosiło do PLW prowadzenia działalności nadzorowanej i nie było ujętych w stosownych rejestrach. Tym samym stada te nie były objęte programami zwalczania salmonelli. Tak znaczna liczba podmiotów nie uczestniczących w *Krajowych programach* (1405 podmiotów zgłosiło prowadzenie działalności nadzorowanej i było ujętych w rejestrach) wskazuje na nienależyte wykonywanie przez PLW obowiązków w zakresie nadzorowania działalności, która powinna być objęta *Krajowymi programami*. Ponadto w istotny sposób wpływało to na rzetelność prezentowanych rezultatów zwalczania salmonelli oraz zwiększało zagrożenie epizootyczne i epidemiologiczne.
Niedopełnienie obowiązku zgłoszenia do PLW działalności nadzorowanej – stosownie do art. 85 ust. 1 uoocz – jest wykroczeniem. Podjęte w tym zakresie działania zostały przedstawione w rozdziale 4.2. Informacji. [str. 19, 35]
4. W skontrolowanych 11 PIW stwierdzono liczne nieprawidłowości w zakresie realizacji *Krajowych programów*:
 - w siedmiu nie prowadzono książki zgłoszeń chorób zakaźnych zwierząt lub pomijano w nich zapisy o wystąpieniu salmonelli;
 - w czterech PIW – pomimo istnienia takiego obowiązku – nie poinformowano sąsiednich PLW o 25 (na 80) zakażonych stadach;
 - pomimo obowiązku informowania Inspekcji Sanitarnej o przypadkach zakażeń stad salmonellą dwóch PLW nie powiadomiło PPIS łącznie o 11 takich przypadkach, a tylko jeden PLW przekazał informacje o osobach, które miały kontakt z zakażonym drobiem;
 - trzech PLW o stwierdzonych zakażeniach nie powiadomiło zakładów wylęgu drobiu, do których zostały przekazane jaja wylęgowe;
 - wszyscy PLW po stwierdzeniu zakażenia salmonellą, w każdym przypadku przeprowadzali dochodzenie epizootyczne, pomijając jednak obowiązek pobierania do badań laboratoryjnych prób paszy i wody;
 - w trzech PIW 14 wydanych decyzji administracyjnych dotyczących stad kur podejrzanych o wystąpienie salmonelli lub stad zakażonych salmonellą było niezgodnych z art. 44 uoocz. [str. 19]

⁶ Łącznie z WIW objętym kontrolą rozpoznawczą.

5. Stwierdzono liczne przypadki istotnych rozbieżności przy szacowaniu wartości rynkowej kur przez rzeczoznawców i PLW. Spośród 167 zlikwidowanych stad kur przeanalizowano 77 (46%) wycen stad kur⁷. W 22 przypadkach różnice w oszacowaniu wartości rynkowej kur przez dwóch powołanych rzeczoznawców i PLW sięgały 30%, a w 14 wyniosły od 30% do 109%. Nie stwierdzono różnic w 31 przypadkach.
Znaczne różnice (do 300%) wystąpiły także pomiędzy wycenami kur – rozumianymi jako wielkości średnie z szacunków 2 rzeczoznawców i PLW – w stadach w zbliżonym wieku z terenu działania różnych PIW. Określony w uoizz system szacowania wartości kur może sprzyjać zjawiskom korupcjogennym.
Właściciele stad kur poddanych ubojowi otrzymywali wyjątkowo niskie ceny za mięso sprzedane podmiotom prowadzącym ubojnię. Uzyskiwane z tego tytułu kwoty stanowiły od 0,12% do 0,3% kwoty odszkodowania otrzymywanego ze środków budżetu państwa.
Zdaniem GLW dla wdrożenia przez właścicieli stad zasad właściwej bioasekuracji, mającej na celu eliminację specyficznych czynników chorobotwórczych, należy rozważyć zaprzestanie wypłacania odszkodowania za kury nioski i jaja konsumpcyjne. [str. 21]
6. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi prawidłowo sprawował nadzór nad realizacją *Krajowych programów*. Przyjęte zostały prawidłowe założenia dotyczące sposobów zwalczania choroby oraz zapewniono na ten cel wystarczające środki budżetowe. [str. 23]
7. Główny Lekarz Weterynarii określił zakres i częstotliwość przekazywania przez wojewódzkich lekarzy weterynarii merytorycznych i finansowych informacji o realizacji zadań. W okresach nieobowiązywania *Krajowych programów* słusznie zalecał kontynuowanie pobierania tzw. „próbek właścicielskich”, a także wskazywał na potrzebę pobierania prób urzędowych. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku przypominał o braku podstawy prawnej do wydawania decyzji nakazujących likwidację stada. Terminowo przekazywał KE sprawozdania z realizacji tych programów. [str. 23, 25]
8. W niektórych obszarach nadzór GLW nad realizacją *Krajowych programów* był jednak niewystarczający:
 - nierzetelnie analizowane były dane przekazywane przez WIW, na podstawie których opracowywane były w GIW sprawozdania przekazywane corocznie KE. Skutkowało to ich wielokrotnymi korektami. Sprawozdanie za 2008 r. GLW skorygował po trzech latach od jego pierwszego przekazania do KE, sprawozdanie za 2009 r. korygował dwukrotnie, a sprawozdanie za 2010 r. skorygował w sierpniu 2011 r.;
 - w sprawozdaniach składanych Komisji Europejskiej GLW nie wykazał wszystkich stad kur, które powinny zostać objęte *Krajowymi programami*. W okresie objętym kontrolą nie wykazano od 6 do 42 stad hodowlanych i od 147 do 276 stad towarowych. W wyniku kontroli NIK, Główny Lekarz Weterynarii uznał za konieczne ponowne skorygowanie sprawozdań do KE za okres 2007–2010;
 - w latach 2009–2011 GLW nie zrealizował czterech z pięciu zaplanowanych kontroli obejmujących zwalczanie salmonellozy w stadach hodowlanych kur i stadach towarowych kur niosek. [str. 23]

⁷ Dobór próby określony został w Programie kontroli. Szczegółowej kontroli poddawano postępowania PLW ze wszystkimi zakażonymi stadami. Gdy liczba zakażonych stad w kontrolowanym PIW była większa niż 10, wybierano próbę do badań po uprzedniej konsultacji z koordynatorem kontroli.

9. Nadzór WLW nad realizacją *Krajowych programów* przez PLW był prawidłowy. Wszystkie WIW przeprowadzały kontrole PIW zgodnie z zatwierdzonymi harmonogramami kontroli planowych, jak również kontrole doraźne. Jako organy odwoławcze WLW rzetelnie rozpatrywali odwołania od decyzji administracyjnych wydanych przez PLW. [str. 23]
10. W ocenie NIK nadzór powiatowych lekarzy weterynarii nad realizacją *Krajowych programów* był w większości obszarów prawidłowy. Niewystarczający nadzór dotyczył:
 - nieegzekwowania od hodowców harmonogramów pobierania prób lub zatwierdzania harmonogramów niespełniających wymagań programów (w czterech PIW);
 - nieterminowego pobierania próbek przez właścicieli stad hodowlanych (opóźnienia w pobieraniu prób wynosiły od 6 do 101 dni);
 - niesystematycznego pobierania prób urzędowych (w dziewięciu PIW);
 - nieegzekwowania od właścicieli stad towarowych kur przeprowadzania obowiązkowych szczepień zwierząt przeciw salmonelli. [str. 24]
11. Nie osiągnięto – wyznaczonego przepisami unijnymi – 1% poziomu zakażeń w stadach hodowlanych. Poziom ten w najlepszym 2011 r. w stadach hodowlanych kur dorosłych wyniósł 1,37% (łącznie we wszystkich stadach – 1,74%).
 W latach 2007–2012 (I połowa) *Krajowe programy* objęły 8.819 stad hodowlanych. Dodatkowo wyniki badań w kierunku salmonelli stwierdzono w 225 stadach, co stanowiło 2,6% stad zbadanych. Zlikwidowano 214 stad. Najwięcej stad hodowlanych objęto programami w województwie mazowieckim (1990), wielkopolskim (1416) i zachodniopomorskim (1212). Najwięcej dodatnich wyników badań w kierunku salmonelli stwierdzono w województwie mazowieckim – 63, kujawsko-pomorskim – 37 oraz zachodniopomorskim – 30. [str. 26].
12. Nie osiągnięto także – wyznaczonego przepisami unijnymi – 2% poziomu zakażeń w stadach towarowych kur niosek, który w najlepszym 2011 r. w stadach kur dorosłych wyniósł 3,33% (łącznie we wszystkich stadach – 3,71%).
 W latach 2008–2012 (I połowa) zwalczaniem salmonelli objęto łącznie 11.102 stada towarowe kur niosek. Dodatkowo wyniki badań w kierunku salmonelli stwierdzono w 432 stadach, co stanowiło 3,9% stad zbadanych. Zlikwidowano 422 stada.
 Najwięcej stad towarowych kur niosek objęto programami w województwie wielkopolskim (2424), mazowieckim (1764) i śląskim (1200). Najwięcej dodatnich wyników badań w kierunku salmonelli stwierdzono w województwie mazowieckim – 130, śląskim – 44 i wielkopolskim – 38. [str. 26, 28]
13. Łączne koszty realizacji *Krajowych programów* w okresie 2007–2012 (I półrocze) wyniosły 158.959,0 tys. zł, z tego na programy dotyczące kur hodowlanych wydawkowano 41.351,0 tys. zł, a kur niosek 117.608,0 tys. zł. Zarówno w stadach hodowlanych kur, jak i w stadach towarowych kur niosek, największe koszty zostały poniesione na odszkodowania za zlikwidowane kury i jaja w wysokości odpowiednio 36.920,2 tys. zł (tj. 89,3%) i 109.917,2 tys. zł (tj. 93,5%). Pozostałe koszty zostały poniesione odpowiednio na: unieszkodliwienie zabitych kur i jaj (1.873,9 tys. zł – 4,5% i 4.643,3 tys. zł – 3,9%), badania laboratoryjne i pobieranie próbek (łącznie 711,9 tys. zł – 1,7%, i 483,9 – 0,4%), transport (373,4 tys. zł – 0,9% i 1.156,4 tys. zł – 1,0%) oraz inne koszty (1.442,0 tys. zł – 3,5% i 1.407,2 tys. zł – 1,2%). [str. 30]
14. Uznana przez GLW wysokość kosztów kwalifikowalnych stanowiących podstawę do refundacji środków finansowych przez KE za okres objęty kontrolą wyniosła 134.993,2 tys. zł, tj. 84,9% poniesionych kosztów. Do zakończenia kontroli KE zrefundowała Polsce wkład unijny za okres 2007–2009 w łącznej wysokości 30.060,7 tys. zł, z tego z tytułu programów dotyczących stad

hodowlanych – 10.163,0 tys. zł i stad niosek – 19.897,7 tys. zł⁸ jako 50% kosztów uznanych przez KE za kwalifikowalne. W związku z opóźnieniami w wypłatach odszkodowań, KE obniżyła wysokość wkładu unijnego na zwalczanie salmonelli o 123,5 tys. euro (około 566,2 tys. zł). [str. 32]

2.3 Uwagi końcowe i wnioski

Ważne miejsce w polityce rolnej UE zajmuje bezpieczeństwo żywności i żywienia. Jednym z warunków tego jest skuteczne zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, które mogą bezpośrednio mieć wpływ na zdrowie ludzi. W praktyce odbywa się to poprzez realizację *Krajowych programów*. W Polsce programy takie obowiązują odrębnie dla kilku chorób i gatunków zwierząt.

Zwalczanie salmonellozy w warunkach określonych w *Krajowych programach* rozpoczęto w stadach hodowlanych kur w 2007 r., a w stadach towarowych kur niosek w 2008 r. Zgodnie z ustawą o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt *Krajowe programy* opracowuje Główny Lekarz Weterynarii, zatwierdza Komisja Europejska, a wprowadza Rada Ministrów w drodze rozporządzeń.

Kontrola wykazała, że *Krajowe programy* wprowadzane były w życie z kilkumiesięcznymi opóźnieniami, a więc nie zapewniały ciągłości ich obowiązywania. Z reguły KE zatwierdzała programy pod koniec roku poprzedzającego ich obowiązywanie, natomiast rozporządzenia Rady Ministrów zaczynały obowiązywać od kwietnia lub maja, a nie od 1 stycznia.

W świetle powyższego, rozważenia wymaga zasadność dalszego obowiązywania przepisu uoocz zobowiązującego Radę Ministrów do wprowadzania *Krajowych programów* w drodze rozporządzeń⁹. Zmiana mogłaby polegać na upoważnieniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do wydawania rozporządzeń w tym zakresie tym bardziej, że *Krajowe programy* w całości realizowane są przez organy weterynarii podlegające MRiRW.

Kontrola wykazała, że wielu właścicieli stad kur – pomimo obowiązku wynikającego z uoocz – nie zgłaszało faktu prowadzenia takiej działalności powiatowym lekarzom weterynarii, natomiast zgłaszało – zgodnie z przepisami prawa podatkowego – prowadzenie tej działalności, zaliczanej do działów specjalnych produkcji rolnej, właściwym naczelnikom urzędów skarbowych. W konsekwencji stada te nie były objęte *Krajowymi programami*. Na terenie działania skontrolowanych 6 WIW dotyczyło to 10,6% podmiotów utrzymujących stada kur.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli niezbędne jest zwiększenie kontroli PLW w zakresie ujawniania niezgłoszonej działalności nadzorowanej. Ponadto należy także rozważyć celowość wprowadzenia do ustawy – Ordynacja podatkowa rozwiązań umożliwiających powiatowym i wojewódzkim lekarzom weterynarii uzyskiwanie w urzędach skarbowych informacji o zgłoszeniu prowadzenia takiej działalności w celu weryfikacji danych zawartych w rejestrach.

W *Krajowych programach* dla stad kur niosek, w niektórych latach, rozszerzono katalog przesłanek do wypłaty odszkodowań – określony w art. 49 ust. 5 uoocz – o przetworzone termicznie jaja pochodzące ze stad zakażonych. W rezultacie tego wypłacono 12,2 mln zł na podstawie rozszerzonego przez Radę Ministrów w rozporządzeniach w sposób nieuprawniony ustawowego katalogu tych przesłanek. Z kolei w obowiązujących *Krajowych programach* w stadach hodowlanych kur na lata 2010–2011 poszerzono katalog okoliczności uniemożliwiających wypłatę odszkodowań o okoliczności nie wymienione w art. 49 ust. 7 uoocz, w wyniku czego nie wypłacono 1,2 mln zł. Działania te – jak

⁸ Kwoty przeliczone z euro według kursów obowiązujących przy składaniu wniosków o płatność, za 2007 r. 3,4515 zł/euro, za 2008 r. 4,6885 zł/euro, za 2009 r. 3,8673 zł/euro.

⁹ Art. 57 ust. 7 uoocz.

wyjaśnił Główny Lekarz Weterynarii – miały na celu ograniczenie wydatków ze środków budżetu państwa.

Zdaniem Najwyższej Izby Kontroli należy dokonać zmian w systemie odszkodowań, w kierunku uszczegółowienia przepisów określających przesłanki umożliwiające i ograniczające uzyskanie odszkodowania.

Wartość rynkowa kur z likwidowanych stad była ustalana jako średnia kwot oszacowania przyjętych przez dwóch rzeczoznawców i powiatowego lekarza weterynarii. W związku z nie określeniem kryteriów przeprowadzanych szacunków, różnice w szacowaniu wartości kur były bardzo duże. Wyceny kur dokonywane przez rzeczoznawców były niekiedy wyższe nawet o około 100% od wycen powiatowych lekarzy weterynarii. W rezultacie różnice pomiędzy ustaloną wartością rynkową kur w stadach w zbliżonym wieku na terenie działania różnych PIW sięgały nawet 300%.

Należy rozważyć wprowadzenie zasady wypłacania odszkodowań przez PLW w oparciu o ustalone przez MRiRW jednolite stawki i kryteria. Można także – podzielając stanowisko GLW – zrezygnować z wypłacania odszkodowań, oczekując wdrożenia przez właścicieli stad zasad właściwej bioasekuracji.

W celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli uważa za konieczne podjęcie działań przez:

1. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie opracowania projektu nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt dotyczącej:
 - określenia upoważnienia dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do wydawania rozporządzeń wprowadzających programy zwalczania chorób zakaźnych zwierząt;
 - rozszerzenia katalogu przesłanek umożliwiających oraz ograniczających wypłaty odszkodowań w ramach programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt;
 - uregulowania zasad wypłaty odszkodowań przez powiatowych lekarzy weterynarii na podstawie jednolitych stawek i kryteriów lub dokonanie zmiany przez wyłączenie możliwości wypłaty odszkodowań za kury nioski i jaja konsumpcyjne.
2. Ministra Finansów w zakresie rozważenia opracowania projektu nowelizacji ustawy – Ordynacja podatkowa, polegającej na wprowadzeniu wojewódzkich i powiatowych lekarzy weterynarii do katalogu podmiotów uprawnionych do otrzymywania od organów podatkowych informacji o prowadzeniu działalności gospodarczej w ramach działów specjalnych produkcji rolnej.
3. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w porozumieniu z Ministrem Finansów, zmierzających do wyeliminowania przypadków opóźnień w przekazywaniu do powiatowych inspektoratów weterynarii środków na wypłatę odszkodowań w związku z realizacją programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Opóźnienia te powodują obniżenie wsparcia finansowego ze środków unijnych i obciążają wydatki budżetu państwa.
4. Głównego Lekarza Weterynarii w zakresie wzmocnienia nadzoru nad powiatowymi lekarzami weterynarii w zakresie zwiększenia kontroli – w ramach ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt – w celu ujawnienia niezgłoszonej działalności nadzorowanej.

3.1 Stan prawny

Państwa członkowskie Unii Europejskiej zobowiązane zostały przepisami unijnymi¹⁰ do wprowadzenia i realizacji *Krajowych programów* zwalczania chorób odzwierzęcych w tym salmonelloz i osiągnięcia celów wspólnotowych. Cele wspólnotowe określone zostały w rozporządzeniach Komisji Europejskiej¹¹. Zgodnie z tymi przepisami w stadach hodowlanych kur, maksymalny poziom wyników pozytywnych nie powinien przekraczać 1% stad zbadanych, a w stadach towarowych kur niosek 2%.

W Polsce *Krajowe programy* przygotowuje Główny Lekarz Weterynarii. Po ich zatwierdzeniu przez Komisję Europejską wprowadzane są w życie rozporządzeniami Rady Ministrów.

Nadzór nad realizacją *Krajowych programów* sprawuje Główny Lekarz Weterynarii. Za ich realizację na terenie województwa odpowiadają wojewódzcy lekarze weterynarii, a na terenie powiatów powiatowi lekarze weterynarii.

Krajowe programy finansowane są ze środków budżetu państwa, a koszty kwalifikowalne współfinansowane ze środków UE.

Szczegółową charakterystykę stanu prawnego przedstawiono w załączniku 5.1. do Informacji.

3.2 Uwarunkowania ekonomiczno–organizacyjne

Salmonella od dawna uznawana jest za ważny patogen chorobotwórczy. Nosicielami salmonelli pokarmowych jest wiele zwierząt domowych i dzikich, które mogą być źródłem zanieczyszczeń środków spożywczych pochodzenia zwierzęcego oraz roślinnego w sposób bezpośredni lub pośredni. Istotnym elementem w zakażeniu żywności jest dopuszczenie do namnażania się w niej patogenu, np. z powodu nieodpowiedniej temperatury przechowywania, niewłaściwej temperatury gotowania lub zanieczyszczenia gotowych do spożycia produktów żywnościowych. Organizm przenoszony jest również poprzez bezpośredni kontakt z zakażonymi zwierzętami lub ludźmi albo środowiskiem zanieczyszczonym fekaliami. Zainfekowana żywność może również być źródłem zanieczyszczenia dla innych środków spożywczych.

Zachorowania u ludzi – po okresie inkubacji trwającym 12–36 godzin – zwykle charakteryzują się ostrym atakiem gorączki, bólem brzucha, nudnościami i niekiedy wymiotami. Objawy są często łagodne, a większość infekcji samoistnie ustępuje po kilku dniach. Jednak u niektórych pacjentów o obniżonej odporności, szczególnie u dzieci i starszych osób, infekcja może mieć ciężki przebieg

¹⁰ Rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. U. L 325 z 12.12.2003, s. 1 ze zm.).

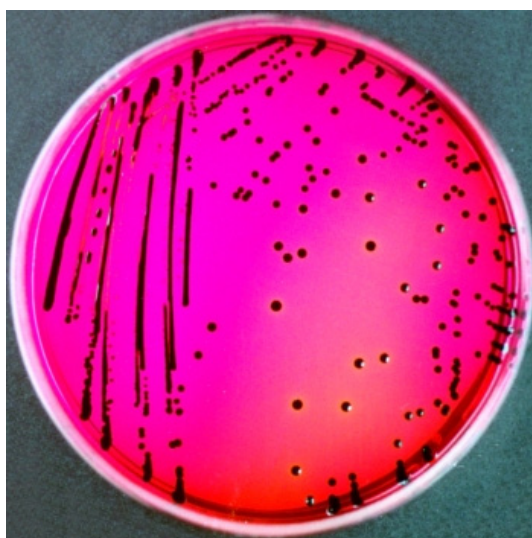
¹¹ Rozporządzenie Komisji nr 1003/2005 z dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku Gallus gallus oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 (Dz. U. L 170 z 1.07.2005, s. 12 ze zm.) – uchylone z dniem 1 stycznia 2010 r.
Rozporządzenie Komisji nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów salmonelli w dorosłych stadach hodowlanych gatunku Gallus gallus (Dz. U. L 61 z 11.3.2010, s. 1 ze zm.).
Rozporządzenie Komisji nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. U. L 211 z 1.8.2006, s. 4 ze zm.) – uchylone z dniem 29 maja 2011 r.
Rozporządzenie Komisji nr 517/2011 z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do unijnego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus oraz zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 i rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 (Dz. U. L 138 z 26.5.2011, s. 45).

związany z odwodnieniem organizmu i może być niebezpieczna dla życia. Kiedy *Salmonella* spowoduje zakażenie ogólnoustrojowe, takie jak posocznica, niezbędne do leczenia są skuteczne środki przeciwdrobnoustrojowe. *Salmonella* może mieć również przebieg długotrwały i czasami przewlekły np. w postaci reaktywnego zapalenia stawów. Śmiertelność jest niska – mniej niż 1% zgłoszonych przypadków salmonelli były śmiertelne.

Według raportu zoonotycznego Europejskiego Urzędu ds. Bezpieczeństwa Żywności (EFSA) za rok 2010¹², salmonelloza jest drugą najczęściej zgłaszaną chorobą odzwierzęcą w UE. Przypadki salmonelloz systematycznie spadają. Jaja konsumpcyjne są uważane za najważniejsze źródło zakażeń salmonellą u ludzi na terenie UE (65% zachorowań).

Zdjęcie nr 1

Kolonie pałeczek salmonelli

Źródło: Państwowy Instytut Weterynarii – Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

Realizacja *Krajowych programów* zwalczania salmonelli w stadach drobiu w państwach UE ma przede wszystkim zapewnić bezpieczeństwo zdrowotne obywateli, ale także swobodny handel oraz eksport drobiu i jaj konsumpcyjnych. Dzięki temu również w Polsce można oczekiwać zmniejszenia liczby zachorowań wywołanych salmonellą oraz zwiększenia konkurencyjności na rynkach zewnętrznych oraz pokrycia potrzeb rynku wewnętrznego.

Wprowadzenie *Krajowych programów* w Polsce poprzedzone było monitorowaniem występowania salmonelli¹³. W jego wyniku w latach 2004–2006 pałeczki salmonella stwierdzono odpowiednio w 6,3%, 10,3% oraz 4,8% stad hodowlanych kur. W stadach kur niosek w latach 2004–2005 obecność pałeczek salmonelli stwierdzono w 51% badanych prób.

¹² EU summary report on zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks 2010 (EFSA Journal 2012;10(3):2597).

¹³ Badania prowadzono zgodnie z załącznikiem III do dyrektywy Rady 92/117/EWG z dnia 17 grudnia 1992 r. dotyczącej środków ochrony przed określonymi chorobami odzwierzęcymi i odzwierzęcymi czynnikami chorobotwórczymi u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego, w celu zapobieżenia zakażeniom i zatruciom przenoszonym przez żywność (Dz. U. L 62 z 15.03.1993, s. 38 ze zm.).

Zdjęcie nr 2
Wnętrze kurnika

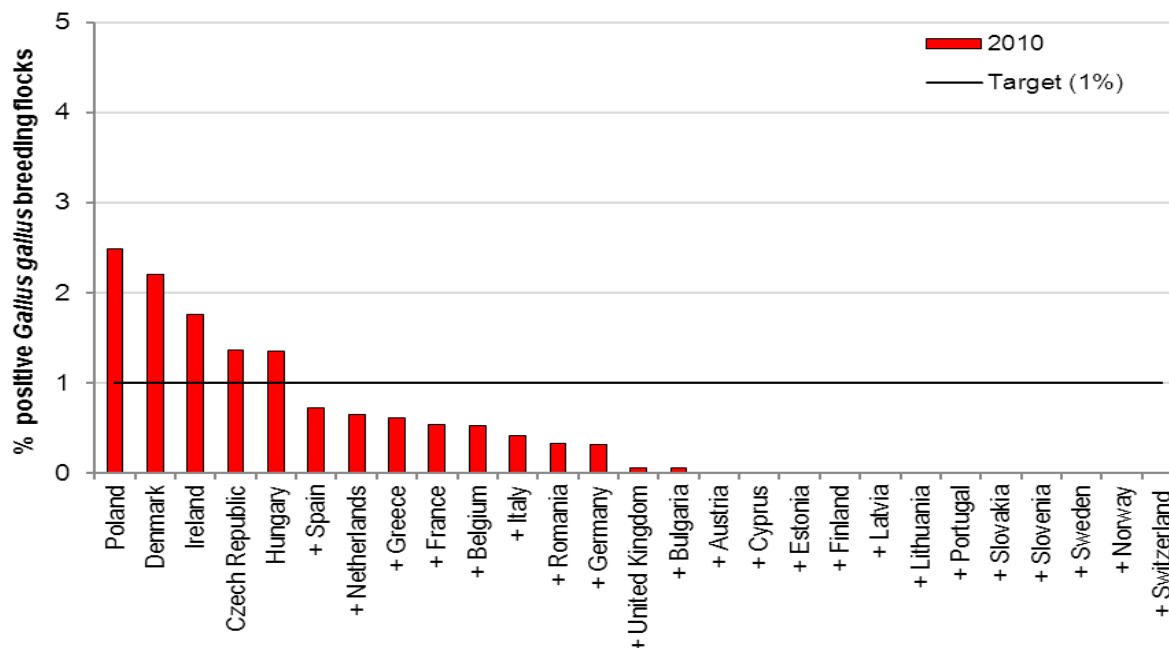
Źródło: Krajowa Rada Drobiarstwa – Izba Gospodarcza w Warszawie

W 2010 r. Polska znalazła się w grupie pięciu państw UE, w których odsetek wyników pozytywnych w zbadanych dorosłych stadach hodowlanych kur przekraczał 1% (wynik 2,6% był najwyższy i Polska zajęła pierwsze miejsce).

Poniższy wykres przedstawia rozpowszechnienie salmonelli w stadach hodowlanych kur w okresie produkcyjnym w krajach UE, Norwegii i Szwajcarii w 2010 r.

Wykres nr 1

Występowanie salmonelli w stadach hodowlanych kur w UE

Brak danych z Luksemburga i Malty gdyż nie mają one stad hodowlanych. Dwadzieścia państw członkowskich i dwa spoza UE które spełniły zakładany cel Programu w 2010 r., oznaczono znakiem „+”.

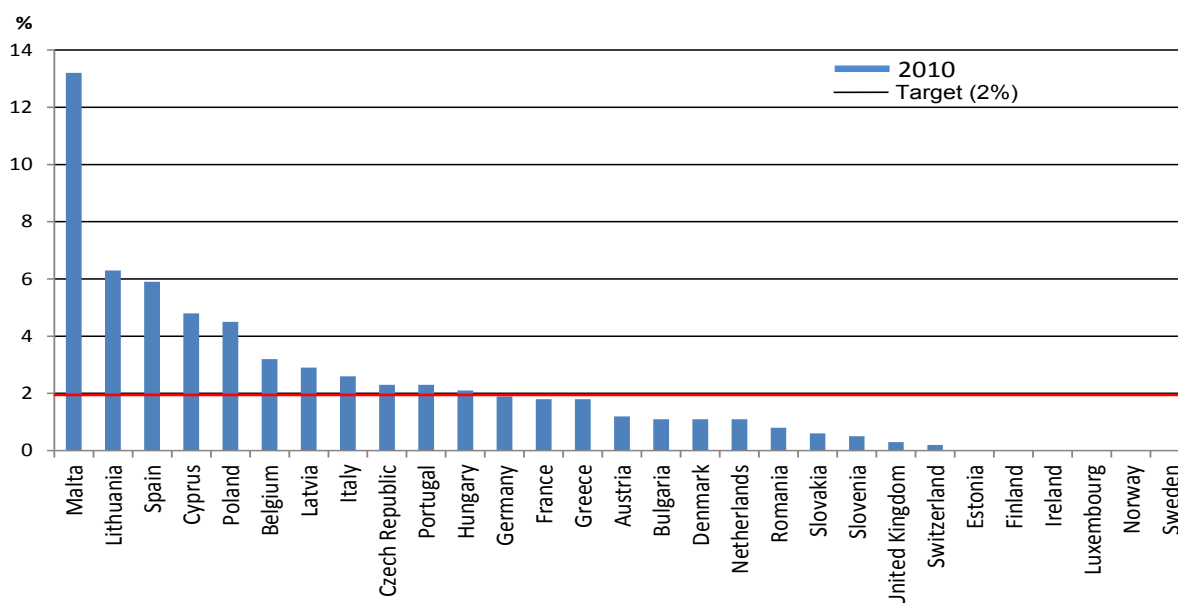
Źródło: EU summary report on zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks 2010 (EFSA Journal 2012;10(3):2597). Target – docelowy poziom zakażeń

Odsetek wyników pozytywnych w zbadanych dorosłych stadach kur niosek był w 2010 r. wyższy od zakładanych 2% (z wynikiem 4,5% Polska zajęła piąte miejsce).

Poniższy wykres przedstawia rozpowszechnienie salmonelli w stadach towarowych kur niosek w okresie produkcyjnym w krajach UE, Norwegii i Szwajcarii w 2010 r.

Wykres nr 2

Występowanie salmonelli w stadach towarowych kur niosek w UE

Źródło: Na podstawie EU summary report on zoonoses, zoonotic agents and food-borne outbreaks 2010 (EFSA Journal 2012;10(3):2597). Target – docelowy poziom zakażeń

Polska wśród państw członkowskich UE zajmuje szóste miejsce pod względem wielkości produkcji jaj konsumpcyjnych (8,5% całkowitej produkcji w państwach UE). Krajowa produkcja wyniosła w 2007 r. 8,4 mld sztuk, w 2010 r. 10,1 mld sztuk, w 2011 r. 9,3 mld sztuk. Wielkość eksportu w latach 2007–2011 systematycznie wzrastała od 1,7 mld sztuk (19,9% krajowej produkcji) do 3,1 mld sztuk (33,3% krajowej produkcji). Wartość polskiego eksportu jaj w roku 2011 wyniosła 150 574 tys. euro. Spożycie jaj w Polsce w latach 2007–2010 utrzymywało się na poziomie od 6,3 mld do 7,4 mld, tj. 203–207 sztuk rocznie na mieszkańca¹⁴.

Zwalczaniem salmonelli w stadach drobiu w ramach programów krajowych objęte są od roku 2009 także stada brojlerów kurzych, a od roku 2010 – stada hodowlane i towarowe indyków. W stadach tych realizowane są cele unijne zakładające osiągnięcie 1% poziomu zakażeń stad.

Polska wśród państw członkowskich UE zajmuje czwarte miejsce w produkcji mięsa drobiowego z 10,6% udziałem. W 2010 r. produkcja mięsa drobiowego wyniosła 1467 tys. ton, import – 37 tys. ton. Eksport wyniósł 481 tys. ton. Spożycie mięsa kształtowało się na poziomie 1024 tys. ton¹⁵.

Zachorowania na salmonellę u ludzi w Polsce w latach 2007–2011 systematycznie spadały¹⁶. Liczba stwierdzonych zachorowań w 2007 r. wynosiła – 11 704, w 2008 r. – 9 608, w 2009 r. – 8 964, w 2010 r. – 9 733, w 2011 r. – 8 814.

Według danych EFSA, liczba potwierdzonych przypadków zachorowań na salmonellę w krajach UE zmalała z 151,9 tys. w 2007 r. do 99,0 tys. w 2010 r. Szacuje się, że liczba rzeczywistych zachorowań na salmonellę wynosi około 6,2 mln przypadków, a koszty społeczne związane z leczeniem ludzi i zwierząt sięgają rocznie około 3 mld euro.

W 2010 r. największą liczbę przypadków zachorowań na salmonellę (w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców) odnotowano na Słowacji – 91,1, w Republice Czeskiej – 71, na Węgrzech – 59,4, na Litwie – 58,9. W Polsce liczba przypadków wyniosła 24,3 a średnia zachorowań dla UE wyniosła 21,5.

3.3 Istotne ustalenia kontroli

3.3.1. Przygotowanie programów

W rozporządzeniu (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność¹⁷ zobowiązano państwa członkowskie do przedłożenia krajowych programów w sprawie zwalczania serotypów salmonelli w stadach hodowlanych kur i stadach kur niosek na okres co najmniej 3 lat, w terminie sześciu miesięcy od ustanowienia celów wspólnotowych.

Cele wspólnotowe – stosownie do delegacji dla Komisji Europejskiej – zostały określone dla stad kur hodowlanych na trzyletni okres przejściowy w rozporządzeniu Komisji z 2005 r.¹⁸, przedłużone następnie bezterminowo rozporządzeniem Komisji z 2010 r.¹⁹ Dla stad kur niosek cele wspólnotowe zostały określone w rozporządzeniu Komisji z 2006 r.²⁰, przedłużone bezterminowo rozporządzeniem Komisji z 2011 r.²¹.

¹⁴ Źródło danych: Krajowa Izba Producentów Drobiu i Pasz w Poznaniu.

¹⁵ GUS – Rocznik statystyczny rolnictwa 2011 r.

¹⁶ Na podstawie danych uzyskanych w Głównym Inspektoracie Sanitarnym w czerwcu 2012 r.

¹⁷ Dz. U. L 325 z 12.12.2003, s. 1 ze zm.

¹⁸ Patrz przypis 11.

¹⁹ Patrz przypis 11.

²⁰ Patrz przypis 11.

²¹ Patrz przypis 11.

Trzyletnie programy zwalczania salmonelli w stadach kur hodowlanych i niosek – stosownie do art. 57 ust. 6 uoocz – Główny Lekarz Weterynarii przedłożył KE z zachowaniem wymaganych terminów. Programy te zostały zatwierdzone decyzjami Komisji²².

Krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur i stadach towarowych kur niosek, stosownie do art. 57 ust. 7 uoocz – wprowadzane były do realizacji rozporządzeniami Rady Ministrów²³. Zgodnie z wymogami decyzji KE²⁴ przyznającymi wkłady finansowe Unii na ich realizację, powinny być wprowadzane w życie, najpóźniej do dnia 1 stycznia roku objętego dofinansowaniem. Programy te wchodziły w życie z wielomiesięcznymi opóźnieniami. I tak:

- dla stad hodowlanych kur: na 2007 r. od 21 kwietnia 2007 r. – po 108 dniach, na 2010 r. od 26 maja 2010 r. – po 112 dniach, na 2011 r. od 12 maja 2011 r. – po 130 dniach, na 2012 r. od 12 maja 2012 r. – po 130 dniach;
- dla stad towarowych kur niosek: na 2008 r. od 18 kwietnia 2008 r. – po 107 dniach, na 2009 r. od 9 czerwca 2009 r. – po 156 dniach, na 2011 r. od 12 maja 2011 r. – po 130 dniach, na 2012 r. od 16 maja 2012 r. – po 134 dniach.

Projekty programów były przekazywane przez GLW do KE do 30 kwietnia i zatwierdzane przez KE na przełomie listopada i grudnia każdego roku. Według wyjaśnień Dyrektora Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Weterynarii MRiRW, opóźnienia wynikały z długotrwałego procesu legislacyjnego związanego z koniecznością przeprowadzania niezbędnych uzgodnień międzyresortowych (około 2 miesięcy), który mógł rozpocząć się formalnie dopiero po ogłoszeniu decyzji zatwierdzających programy i wkład finansowy UE. Okres od rozpatrzenia projektu przez stały komitet Rady Ministrów do przyjęcia projektu przez RM wynosił około 2 miesięcy.

Stwierdzono, że na terminy wprowadzenia *Krajowych programów* na rok 2008 i 2009 oraz dwuletniego (na lata 2009–2010) miało wpływ nieprzedstawienie Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez Głównego Lekarza Weterynarii programu zwalczania salmonelli w stadach niosek na lata 2008–2010 – przed przesłaniem go do KE. W konsekwencji program nie został zatwierdzony uchwałą Rady Ministrów, do czego zobowiązywał przepis art. 57a ust. 2 uoocz (w brzmieniu do dnia 8 września 2008 r.). Skutkowało to niemożliwością wprowadzenia trzyletniego *Krajowego programu* i koniecznością wprowadzenia rocznych programów (na 2008 i 2009) – jak wykazała kontrola – z opóźnieniami oraz wprowadzenia dwuletniego na lata 2009–2010.

Opóźnienia w ich wprowadzaniu skutkowały – w pięciu PIW – przerwami w pobieraniu prób z inicjatywy hodowcy oraz prób urzędowych, niemożliwością likwidacji stad zakażonych, co mogło wpływać negatywnie na osiągnięcie celów wspólnotowych.

Ustalono, że w Krajowym programie zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur w roku 2010 oraz w Krajowych programach zwalczania salmonelli w stadach towarowych kur niosek w latach 2009, 2010, 2011 wprowadzono możliwość wypłaty odszkodowań ze środków budżetu państwa za przetworzone termicznie jaja, pochodzące ze stad zakażonych. Zgodnie z art. 49 ust. 5 uoocz, odszkodowanie przysługuje wyłącznie za jaja konsumpcyjne i wylęgowe zniszczone z nakazu

²² Decyzja Komisji nr 759/2006 z dnia 8 listopada 2006 r. zatwierdzająca niektóre krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych gatunku Gallus gallus (Dz. U. UE. L 311 z 10.11.2006, s. 46).

Decyzja Komisji nr 848/2007 z dnia 11 grudnia 2007 r. zatwierdzająca niektóre krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach kur niosek gatunku Gallus gallus (Dz. U. UE. L 333 z 19.12.2007, s. 83).

²³ Patrz załącznik 5.1. do Informacji.

²⁴ Decyzje Komisji: z dnia 30 listopada 2006 r. (2006/875/WE), z dnia 30 listopada 2007 r. (2007/782/WE), z dnia 28 listopada 2008 r. (2008/897/WE), z dnia 26 listopada 2009 r. (883/2009/WE), z dnia 23 listopada 2010 r. (2010/712/UE), z dnia 30 listopada 2011 r. (2011/807/UE).

Inspekcji Weterynaryjnej. Ustawodawca nie przewiduje odszkodowań ze środków budżetu państwa za przetworzone jaja pochodzące ze stad zakażonych. Na przykład:

- w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów *Salmonelli* w stadach (...) na 2009 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 651) w zał. 2 pkt 4.1.2 wprowadzono odszkodowanie nie tylko za produkty pochodzenia zwierzęcego zniszczone z nakazu Inspekcji Weterynaryjnej lecz również produkty przetworzone, w tym jaja konsumpcyjne.

W latach 2007–2011 za jaja przetworzone cieplnie wypłacono hodowcom łącznie około 12,2 mln zł odszkodowań, w tym około 1,0 mln zł w stadach hodowlanych i około 11,2 mln zł w stadach towarowych niosek. Wypłat dokonano na podstawie *Krajowych programów*, w których ustawowy katalog przesłanek umożliwiających wypłatę został w sposób nieuprawniony rozszerzony przez Radę Ministrów w rozporządzeniach wprowadzających te programy.

Zdaniem Głównego Lekarza Weterynarii, kierowanie jaj do obróbki termicznej jest metodą obniżenia kosztów realizacji krajowych programów zwalczania salmonelli, poprzez obniżenie kwot wypłacanych odszkodowań o wartość produktów powstałych wskutek przetworzenia termicznego.

Ponadto stwierdzono, że w rozporządzeniach Rady Ministrów wprowadzających Krajowe programy zwalczania serotypów salmonelli w stadach hodowlanych kur na rok 2010 i 2011 poszerzono katalog okoliczności uniemożliwiających wypłatę odszkodowań o okoliczności nie wymienione w art. 49 ust. 7 uoozz. I tak zdecydowano, że odszkodowania nie będą przysługiwać:

- hodowcom, którzy nie stosowali się do przepisów określonych w programie;
- za kury powyżej 65 tygodnia życia pochodzących ze stad hodowlanych objętych programem;
- za pisklęta jednodniowe u których stwierdzono jeden z serotypów salmonelli objętych programem;
- po stwierdzeniu w gospodarstwie po raz trzeci i kolejny zakażenia pałeczkami salmonella w stadzie hodowlanym kur.

W wyniku poszerzenia katalogu okoliczności uniemożliwiających otrzymanie odszkodowań nie wypłacono odszkodowań w kwocie około 1,2 mln zł w stadach hodowlanych kur na rok 2010 i 2011.

Główny Lekarz Weterynarii wyjaśnił, że powyższe zmiany miały ograniczyć wydatki ze środków budżetu państwa oraz ograniczyć przeszkody w osiągnięciu celu ustanowionego przepisami unijnymi. Dodatkowo podniósł, że wielokrotnie zwracał się do MRiRW z propozycjami zmian art. 49 uoozz mającymi wykluczyć wypłaty odszkodowań, w sytuacji nie stosowania się do nakazów i zakazów określonych w programach, jak również stwierdzenia jednostki chorobowej po raz kolejny.

3.3.2. Realizacja programów

Programami zwalczania salmonelli objęte są stada hodowlane posiadające powyżej 250 kur²⁵ oraz stada kur niosek, w których produkcja jaj konsumpcyjnych przekracza normy dla sprzedaży bezpośredniej²⁶ – co w praktyce dotyczy stad kur powyżej 350 sztuk. Podmioty prowadzące działalność w tym zakresie (uoozz określa tę działalność jako działalność nadzorowaną) – stosownie do art. 5 uoozz – zobowiązane są do zgłoszenia zamiaru jej prowadzenia powiatowemu lekarzowi

²⁵ Według art. 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1003/2003 dnia 30 czerwca 2005 r. oraz załącznika do rozporządzenia Komisji (UE) nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r.

²⁶ Zgodnie z art. 1 rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. oraz Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 38).

weterynarii właściwemu ze względu na przewidywane miejsce jej prowadzenia. Rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną prowadzi powiatowy lekarz weterynarii (art. 11 uoocz).

Ustalono, że w latach 2007–2012 nie wszystkie podmioty utrzymujące stada kur hodowlanych i kur niosek zgłosiły do PLW zamiar prowadzenia działalności nadzorowanej. W konsekwencji, stada te nie zostały objęte programami zwalczania salmonelli.

Na terenie działania 6 WIW²⁷ w rejestrach działalności nadzorowanej prowadzonej przez PLW ujętych było 1405 podmiotów utrzymujących stada kur. Kontrola wykazała, że 166 podmiotów, tj. 10,6% utrzymujących stada kur, nie było ujętych w rejestrach PLW. Na przykład:

- na terenie 11 powiatów województwa śląskiego, 20 podmiotów - na 201 ujętych w rejestrach PLW – działało bez wymaganego zgłoszenia powiatowym lekarzom weterynarii;
- na terenie 19 powiatów województwa mazowieckiego, 115 podmiotów na 489 ujętych w rejestrach PLW – działało bez wymaganego zgłoszenia powiatowym lekarzom weterynarii.

W ocenie NIK, tak znaczny odsetek podmiotów utrzymujących stada kur nienadzorowanych przez PLW wskazuje na nierzetelne wykonywanie przez PLW obowiązków w zakresie nadzorowania działalności, która powinna być objęta *Krajowymi programami*. Ponadto w istotny sposób wpływało to na rzetelność prezentowanych rezultatów zwalczania salmonelli oraz zwiększało zagrożenie epizootyczne i epidemiologiczne.

Niedopełnienie obowiązku zgłoszenia do PLW działalności nadzorowanej, stosownie do art. 85 ust. 1 uoocz – stanowi wykroczenie. Podjęte w tym zakresie działania zostały opisane w rozdziale 4.2. Informacji.

Do prowadzenia przez PLW dokumentacji związanej ze zgłaszaniem, występowaniem i zwalczaniem salmonelli u drobiu, zobowiązuje art. 51 ust. 3 uoocz oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt²⁸. Stwierdzono nierzetelne prowadzenie przedmiotowej dokumentacji.

Spośród 11 skontrolowanych PIW, w siedmiu wystąpiły uchybienia w prowadzeniu dokumentacji związanej ze zwalczaniem salmonelli. W trzech przypadkach nie prowadzono książki zgłoszeń chorób zakaźnych zwierząt a w dwóch przypadkach taką książkę zaczęto prowadzić dopiero od stycznia 2009 r. W czterech przypadkach książka prowadzona była z pominięciem zapisów o wystąpieniu salmonelli zwalczanej w ramach programów. W czterech PIW prowadzono pozostałe księgi²⁹ z pominięciem wpisów o przypadkach salmonelli.

Po uzyskaniu informacji o dodatknych wynikach badań prób w kierunku salmonelli, powiatowi lekarze weterynarii w większości poprawnie przeprowadzali czynności prowadzące do likwidacji zakażonych stad kur. Nie zawsze jednak przestrzegano obowiązujące procedury.

Stwierdzono liczne przypadki nierealizowania – wynikającego z art. 51 ust. 5 uoocz – obowiązku niezwłocznego powiadamiania sąsiednich powiatowych lekarzy weterynarii oraz państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych o wystąpieniu zakażenia salmonellą.

²⁷ Patrz przypis 6.

²⁸ Dz. U. Nr 17, poz. 107.

²⁹ „Księgi zawierające informacje o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania”, „Księgi zawierające informacje o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji”, „Księgi zawierające informacje o chorobach odzwierzęcych i odzwierzęcych czynnikach chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania” – według rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. (Dz. U. Nr 242 poz. 2045).

Na 11 skontrolowanych PLW, czterech nie powiadomiło sąsiednich PLW. Dotyczyło to 25 na 80 stad zakażonych. I tak informacje o zakażeniach nie zostały przekazane przez PLW w:

- Szamotułach w dwóch przypadkach na sześć stad z zakażonych salmonellą;
- Kielcach w żadnym z trzech przypadków;
- Starachowicach w żadnym z siedmiu przypadków;
- Żurominie w 13 przypadkach na 17 stad zakażonych.

Na 11 skontrolowanych PLW, dwóch nie powiadomiło PPIS łącznie o 11 przypadkach (na 80) zakażeń w stadach. I tak informacji tych nie przekazał PLW w:

- Mławie w czterech przypadkach na 12 stad zakażonych;
- Żurominie w siedmiu przypadkach na 17 stad zakażonych.

Powiatowi lekarze weterynarii nie realizowali także obowiązku wynikającego z programów zwalczania salmonelli i nie powiadamiali PPIS o osobach, które miały kontakt z zakażonym drobiem. Tylko PLW w Mławie przekazał informacje o osobach, które miały kontakt z zakażonymi salmonellą stadami w 7 na 13 stwierdzonych przypadków.

Trzech na 11 skontrolowanych PLW, pomimo obowiązku wynikającego z Krajowych programów, nie powiadomiło zakładów wylęgu drobiu, że przekazane jaja wylęgowe pochodzą z gospodarstw, w których wystąpiło zakażenie salmonellą. I tak:

- PLW w Sępólnie Krajeńskim w latach 2007–2008 w żadnym z pięciu postępowań likwidujących dziewięć stad hodowlanych, nie powiadomił zakładów wylęgu drobiu i nie wydał nakazu stosownego postępowania z jajami poddanymi inkubacji;
- PLW w Żurominie w żadnej z czterech zbadanych spraw nie powiadomił zakładów wylęgu drobiu uznając, że trafiły tam jaja niezakażone;
- PLW w Szczecinie w przypadku jednego zakażonego stada reprodukcyjnego, nie ustalił zakładów wylęgu drobiu, do których (przed uznaniem stada za ognisko zakażenia) przekazano jaja. Tym samym wyleganie piskląt nie odbyło się w wymaganych warunkach.

Powiatowi lekarze weterynarii w każdym przypadku przeprowadzali dochodzenie epizootyczne, do czego zobowiązywały art. 42 uoocz oraz Krajowe programy. W trakcie prowadzenia dochodzenia PLW pomijali obowiązek pobierania do badań laboratoryjnych prób paszy i wody. I tak:

- PLW w Szamotułach, Cieszyńie i Kielcach, łącznie w sześciu stadach, nie pobrali paszy do badań, a PLW w Szczecinie nie zrealizował obowiązku przeprowadzenia badania wody z ujęcia własnego w celu ustalenia źródła zakażenia w stadzie.

W trzech PIW, 14 wydanych decyzji administracyjnych dotyczących stad kur podejrzanych o wystąpienie salmonelli lub stad zakażonych salmonellą było niezgodnych z art. 44 uoocz. W dwóch PIW nie wydano sześciu decyzji administracyjnych o podejrzeniu wystąpienia choroby, pomimo stwierdzenia dodatnich wyników badań. Na przykład:

- PLW w Gryfinie w 2007 r. wydał w pięciu przypadkach decyzje o podejrzeniu wystąpienia salmonelli na podstawie wyników dodatnich badań laboratoryjnych prób urzędowych, z nakazem właściwego postępowania. Następnie niezgodnie z programem wydał w każdym przypadku decyzję o wygaśnięciu podejrzenia. Dopiero po 1,5-3,5 miesiącach wydał do każdego z pięciu przypadków kolejną decyzję o uznaniu stada za zakażone salmonellą, co skutkowało likwidacją stada po 1,5 do 4 miesięcy od stwierdzenia dodatniego wyniku badań laboratoryjnych. Wydanyh decyzjom PLW nie nadawał rygору natychmiastowej wykonalności, stosownie do art.44 ust. 2 uoocz. W dwóch przypadkach PLW nie wydał decyzji o podejrzeniu wystąpienia salmonelli w stadzie kur, pomimo dodatniego wyniku badań prób pobranych z inicjatywy hodowcy.
- PLW w Szczecinie w przypadku czterech stad (w których stwierdzono dodatnie wyniki prób pobranych z inicjatywy hodowcy) nie wydał decyzji administracyjnych zawierających nakazy i zakazy wynikające z obowiązującego Krajowego programu. Trzy decyzje nie zawierały obowiązujących nakazów poprawy standardów zootechnicznych i bezpieczeństwa epizootycznego oraz warunków zootechnicznych, do czego zobowiązywały Krajowe programy.

Wszystkie decyzje PLW, wydane po uzyskaniu dodatnich wyników badań próbek pobranych z inicjatywy hodowcy, nie zawierały uzasadnienia prawnego, co było niezgodne z art. 107 § 1 i § 3 Kpa.

Oczyszczanie i odkażanie kurników, w których był utrzymywany drób ze stada zakażonego, ich otoczenia, środków transportu oraz pozostałych przedmiotów, które mogły ulec zakażeniu, stosownie do wymogów *Krajowych programów*, odbywało się pod nadzorem PLW. W celu stwierdzenia skuteczności wykonanego oczyszczania i odkażania przed ponownym umieszczeniem drobiu w kurniku PLW pobierali próbki do badania.

Zgodnie z art. 49 uoocz, za zwierzęta, produkty pochodzenia zwierzęcego, jaja wylęgowe, pasze oraz sprzęt poddane likwidacji z nakazu organów IW w ramach likwidacji chorób zakaźnych zwierząt, przysługuje odszkodowanie w wysokości ich wartości rynkowej. Wartość rynkową określa się na podstawie trzech kwot oszacowania przyjętych przez PLW oraz 2 rzeczoznawców, powołanych – na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi³⁰ – przez wójta lub burmistrza. W jednym PIW stwierdzono odstępstwo od przepisów powoływania rzeczoznawców.

- *Z inicjatywy PLW w Gryfinie w szacowaniu odszkodowań w kontrolowanym okresie brała udział osoba nie wyznaczona przez wójta lub burmistrza. Była natomiast rzeczoznawcą powołanym przez Zachodniopomorską Izbę Rolniczą.*

Rzeczoznawcy spełniali formalne wymogi w zakresie wykształcenia i stażu pracy.

Stwierdzono liczne przypadki istotnych różnic w szacowaniu wartości rynkowej kur przez rzeczoznawców i PLW.

Spśród 167 zlikwidowanych stad kur w PIW objętych kontrolą, przeanalizowano wycenę 77 stad kur (53 stad hodowlanych i 24 stad kur niosek). W 31 przypadkach, kwoty szacowania wartości rynkowej kur przez rzeczoznawców i PLW były identyczne, w 22 przypadkach różnice w wycenach sięgały do 30%, a w 14 wyniosły od 30% do 109%. Na przykład:

- *wyceny kur ze stad hodowlanych dokonywane przez rzeczoznawców były wyższe od wyceny PLW w Starachowicach o około:*
 - 40% (w stadzie w wieku 28 tygodni wycenianym w 2008 r. - wartość kury PLW oszacował na 33,83 zł/szt., a rzeczoznawcy odpowiednio na: 47,46 zł/szt. i 48,00 zł/szt.);
 - 70% (w stadzie w wieku 60 tygodni wycenianym w 2008 r. - wartość kury PLW oszacował na 1,43 zł/szt., a rzeczoznawcy odpowiednio na: 2,5 zł/szt. i 2,45 zł/szt.);
 - 100% (w stadzie w wieku 28 tygodni wycenianym w 2009 r. - wartość kury została oszacowana przez PLW na 24,0 zł/szt., a według rzeczoznawców odpowiednio na: 50,0 zł/szt. i 50,0 zł/szt.);
- *wyceny kur niosek dokonywane przez rzeczoznawców były wyższe od kwot szacowanych przez PLW w Kielcach o około:*
 - 90% (w stadzie w wieku 72 tygodni zlikwidowanym w 2008 r. wartość kury PLW oszacował na 4,5 zł, a rzeczoznawcy odpowiednio na 9,4 zł i 8,0 zł);
 - 50% (w stadzie w wieku 55 tygodni zlikwidowanym w 2009 r. wartość kury PLW oszacował na 7,5 zł za sztukę, a rzeczoznawcy odpowiednio na 12,5 zł i 10 zł);
 - 75% (w stadzie w wieku 83 tygodni zlikwidowanym w 2009 r. wartość kury PLW oszacował na 2,0 zł za sztukę, a rzeczoznawcy odpowiednio na 4,0 zł i 3,0 zł).

³⁰ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz. U. Nr 89, poz. 591) – obowiązujące do dnia 17 września 2009 r. oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz. 1161).

Stwierdzono także duże różnice pomiędzy ustaloną – na podstawie trzech kwot oszacowania przyjętych przez PLW oraz 2 rzeczoznawców – wartością rynkową kur w stadach w zbliżonym wieku z terenu działania różnych PIW. I tak w stadach hodowlanych kur:

- na terenie PIW w Cieszynie w 2009 r. w stadzie 30 tygodniowym, jedną kurę wyceniono na 13,36 zł, a na terenie PIW w Szczecinie 32 tygodniową kurę - na 57,67 zł (tj. więcej o ponad 300%);
- na terenie PIW w Sępólnie Krajeńskim w 2008 r. kurę w stadzie 53 tygodniowym wyceniono na 12,88 zł, a na terenie PIW w Śremie – kurę w wieku 51 tygodni na 25,40 zł (tj. więcej o 97%);
- na terenie PIW w Żurominie w 2011 r. kurę w stadzie hodowlanym 48 tygodniowym wyceniono na 22,83 zł, a w PIW w Mławie – w tym samym wieku na 42,17 zł (tj. więcej o 85%);
- na terenie PIW w Żurominie w 2011 r. kurę w stadzie 51 tygodniowym wyceniono na 15,00 zł, a w Mławie w stadzie 53 tygodniowym – na 38,53 zł (tj. więcej o 157%).

Podobnie duże różnice wartości rynkowej kur występowały w stadach towarowych kur niosek:

- na terenie PIW w Śremie w 2008 r. kurę w stadzie 56 tygodniowym wyceniono na 3,09 zł, natomiast na terenie PIW w Kielcach - w stadzie starszym o 16 tygodni, tj. 72 tygodniowym - na kwotę 7,30 zł (tj. więcej o 136%), a na terenie PIW w Mławie – w stadzie 49 tygodniowym - na 17,89 zł (tj. więcej o ponad 470%);
- na terenie PIW w Mławie w 2008 r. kurę w stadzie 49 tygodniowym wyceniono na 17,89 zł, a na terenie PIW w Śremie w stadzie 56 tygodniowym na 3,09 zł (tj. mniej o 136%), a na terenie PIW w Kielcach w stadzie 72 tygodniowym na 7,30 zł (tj. mniej o ponad 470%).

Powyższe ustalenia wskazują, że przyjęta metoda stanowiąca podstawę szacowania wartości kur skutkuje wielkimi różnicami w szacunkach, zwłaszcza pomiędzy rzeczoznawcami a PLW. Konsekwencją tego są wyższe kwoty odszkodowań ze środków budżetu państwa przyznawane przez PLW.

GLW corocznie podejmował działania w celu uporządkowania sposobu wycen kur. Sugerował stosowanie opracowanych przez Krajową Radę Drobiarstwa – Izbę Gospodarczą w Poznaniu tabel wycen kur w zależności od wieku. Ustalono, że tylko czterech – na 11 kontrolowanych PLW – stosowało powyższe tabele.

Stosownie do art. 49 ust. 4 uoocz w przypadku kur poddanych ubojowi, z których mięso było zdatne do spożycia przez ludzi, odszkodowanie pomniejsza się o kwoty uzyskane ze sprzedaży mięsa. Ustalono, że kwoty uzyskiwane ze sprzedaży mięsa były rażąco niskie w stosunku do odszkodowania otrzymywanego ze środków budżetowych. Przykładowo:

- w PIW w Kielcach właściciel za sprzedane mięso po uboju stada towarowego 17 910 kur niosek uzyskał 0,3 tys. zł (tj. po 0,01 zł za kilogram), a odszkodowanie w kwocie 130,7 tys. zł (0,25% kwoty odszkodowania);
- w PIW w Gryfinie za mięso uzyskane po uboju ponad 32,3 tys. kur właściciele otrzymali 1,3 tys. zł (tj. po 0,01 zł za 1kg), a odszkodowanie w kwocie 758,4 tys. zł (0,17% kwoty odszkodowania);
- w PIW w Śremie za mięso uzyskane po uboju blisko 45 tys. kur w trzech stadach właściciele otrzymali 0,75 tys. zł (tj. po 0,01 zł za kg), a odszkodowanie w kwocie 635 tys. zł (0,12% kwoty odszkodowania). W innym przypadku właściciel za sprzedaż mięsa prawie 8 tys. kur otrzymał 12,4 tys. zł (tj. po cenie 0,9 zł za kg), a odszkodowanie w kwocie 341,7 tys. zł. (3,6% kwoty odszkodowania).

Stosownie do przepisów rozporządzenia Komisji (WE) Nr 349/2005 z dnia 28 lutego 2005 r. oraz decyzji Rady 90/424/EWG, wypłata odszkodowań powinna nastąpić do 90 dni od dokonania uboju lub zabicia zwierząt i zniszczenia jaj. W czterech z 11 kontrolowanych PIW stwierdzono przekroczenie wymaganego terminu wypłaty odszkodowań. Opóźnienia w tym zakresie sięgały prawie 5 miesięcy. I tak:

- w PIW w Żurominie stwierdzono 3 przypadki, a w PIW w Mławie 1 przypadek przekroczenia terminu. Odszkodowanie w PIW w Cieszynie trzykrotnie wypłacano z opóźnieniem od 1 do 150 dni, a w PIW w Starachowicach w jednym przypadku odszkodowanie wypłacono po 152 dniach od zabicia stada. Terminy wydawania decyzji o przyznaniu odszkodowania i dokonywanie wypłat odszkodowań było uzależnione od posiadanych środków finansowych;

Konsekwencje opóźnień w wypłatach odszkodowań przedstawiono w rozdziale 3.3.4. Informacji.

3.3.3. Nadzór nad realizacją programów

Najwyższa Izba Kontroli nie zgłasza uwag do nadzoru sprawowanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nad Głównym Lekarzem Weterynarii w zakresie realizacji *Krajowych programów*.

Przyjęte zostały prawidłowe założenia dotyczące sposobów zwalczania choroby oraz zapewniono na ten cel wystarczające środki budżetowe. Opóźnienia w wprowadzaniu *Krajowych programów* w drodze rozporządzeń Rady Ministrów, w stosunku do terminów wskazanych w decyzjach Komisji Europejskiej, spowodowane były długotrwałym prowadzeniem prac legislacyjnych nad projektami tych rozporządzeń, a także przedłużającymi się uzgodnieniami międzyresortowymi. Opóźnienia wynosiły od ponad trzech do pięciu miesięcy i dotyczyły sześciu z siedmiu wprowadzonych *Krajowych programów*.

Najwyższa Izba Kontroli – pomimo stwierdzonych nieprawidłowości – ocenia pozytywnie nadzór Głównego Lekarza Weterynarii nad realizacją *Krajowych programów*. W niektórych obszarach nadzór ten był niewystarczający.

Nierzetelnie analizowane były otrzymywane od wojewódzkich lekarzy weterynarii dane o realizacji *Krajowych programów*, będące źródłem opracowywanych przez GLW sprawozdań przekazywanych corocznie KE. Skutkowało to ich wielokrotnymi korektami. Sprawozdanie za 2008 r. GLW skorygował po trzech latach od jego pierwszego przekazania do KE, sprawozdanie za 2009 r. korygował dwukrotnie, a sprawozdanie za 2010 r. skorygował w sierpniu 2011 r.

W sprawozdaniach do Komisji Europejskiej GLW nie wykazał wszystkich stad kur, które powinny zostać objęte *Krajowymi programami*.

W przypadku stad hodowlanych nie objęto programami: w 2007 r. 15 stad, w 2008 r. 3 stad, w 2009 r. 42 stad, w 2010 r. 17 stad, w 2011 r. 6 stad i w I półroczu 2012 r. – jednego stada. Średnia wielkość stad nieobjętych programami wynosiła od 5.250 sztuk w stadzie w I półroczu 2012 r. do 421.197 sztuk w stadzie w 2009 r.

W przypadku stad kur niosek programami nie zostało objęte: w 2008 r. 276 stad, w 2009 r. 233 stada, w 2010 r. 179 stad, w 2011 r. 167 stad, a w I półroczu 2012 r. 147 stad. Średnia wielkość stad nieobjętych programami wynosiła od 386 sztuk w stadzie w I półroczu 2012 r. do 23.098 sztuk w stadzie w 2009 r.

W wyniku kontroli NIK, Główny Lekarz Weterynarii uznał za konieczne ponowne skorygowanie sprawozdań do KE za okres 2007–2010.

Pozytywnie natomiast należy ocenić określenie przez GLW zakresu i częstotliwości przekazywania przez wojewódzkich lekarzy weterynarii merytorycznych i finansowych informacji o realizacji zadań. W okresach nieobowiązywania *Krajowych programów* słusznie zalecał kontynuowanie pobierania tzw. „próbek właścicielskich”, a także wskazywał na potrzebę pobierania prób urzędowych. W przypadku uzyskania dodatniego wyniku przypominał jednak o braku podstawy prawnej do wydawania decyzji nakazujących likwidację stada. GLW terminowo i rzetelnie załatwiał skargi dotyczące realizacji *Krajowych programów*, a także terminowo przekazywał KE sprawozdania z realizacji tych programów.

Pozytywnie, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, ocenić należy nadzór wojewódzkich lekarzy weterynarii nad powiatowymi lekarzami weterynarii w zakresie realizacji *Krajowych programów*.

Wszystkie WIW prowadziły kontrole PIW zgodnie z zatwierdzonymi harmonogramami kontroli planowych, a także kontrole doraźne. Przykładowo:

- W okresie do końca czerwca 2012 r. WIW w Poznaniu przeprowadził łącznie 12 kontroli (w 2009 r. – trzy, w 2010 r. – dwie, w 2011 r. – cztery i w I połowie 2012 r. – trzy) w powiatowych inspektoratach weterynarii dotyczących

bezpośrednio realizacji zadań wynikających z Krajowych programów. Kontrole te obejmowały m.in. prawidłowość prowadzenia rejestrów podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną, realizację harmonogramu pobierania próbek do badań, czynności (działania) podejmowane przez powiatowego lekarza weterynarii w przypadku podejrzenia wystąpienia salmonelli i ich dokumentowanie. W dziewięciu przypadkach (w latach 2010–2012) po zakończeniu postępowania kontrolnego sporządzone zostały wystąpienia pokontrolne zawierające pozytywne oceny, które miały umocowanie w materiale kontrolnym. Stwierdzono, że po trzech kontrolach nie sporządzono wystąpień pokontrolnych, mimo takiego obowiązku wynikającego z Instrukcji z dnia 9 marca 2007 r. – wydanej przez wielkopolskiego WLW.

W WIW w Poznaniu nierzetelnie analizowano sprawozdania merytoryczne z realizacji Krajowych programów. W wyniku tego GLW otrzymywał błędne dane.

- Kwalifikujące się do objęcia Krajowymi programami odchowalnie (14 w grupie stad hodowlanych i 25 w grupie stad towarowych niosek) wykazano w sprawozdaniach jako stada nie objęte programem, pomimo prowadzenia w nich badań w kierunku obecności salmonelli. Niezaliczenie tych stad do grupy stad objętych zwalczaniem salmonelli wynikało z niewłaściwej interpretacji przez część powiatowych lekarzy określenia „stado objęte programem” oraz z kilkumiesięcznych przerw obowiązywania Krajowych programów.

Wojewódzcy lekarze weterynarii – jako organy odwoławcze – rzetelnie rozpatrywali odwołania od decyzji administracyjnych wydanych przez PLW. W badanym okresie do trzech WLW wpłynęło 16 odwołań od decyzji powiatowych lekarzy weterynarii w sprawach związanych z realizacją Krajowych programów. W ośmiu przypadkach decyzje zostały uchylone i przekazane do ponownego rozpatrzenia, w dwóch częściowo zmienione, a w pięciu utrzymane w mocy.

Organami inspekcji weterynaryjnej bezpośrednio i w największym stopniu odpowiedzialnymi za realizację Krajowych programów są powiatowi lekarze weterynarii. Prowadzony przez nich nadzór nie był w pełni wystarczający. Dotyczyło to zwłaszcza niewywiązywania się z obowiązku prowadzenia kontroli w celu objęcia działalności nadzorowanej Krajowymi programami. Podczas kontroli ustalono, że na terenie 11 PIW 166 podmiotów nie zgłosiło prowadzenia działalności nadzorowanej i nie było objętych Krajowymi programami. Stanowiło to 10,6% podmiotów objętych tymi programami.

Krajowe programy na lata 2007–2009 nie nakładały na hodowców obowiązku przedkładania PLW harmonogramów pobierania próbek. W Programach na 2010 r. i 2011 r. nałożono na hodowców obowiązek składania harmonogramów PLW, a na PLW obowiązek ich weryfikowania i akceptowania w sytuacji spełniania wymagań określonych w Programach i przepisach unijnych.

Stwierdzono, że dwóch PLW (w Mławie i w Szczecinie) nie egzekwowało składania harmonogramów, jeden PLW (w Starachowicach) nie zaakceptował złożonych harmonogramów, a PLW w Kielcach zatwierdził harmonogram, który nie spełniał wymagań określonych w programie. Na przykład:

- W okresie od 25 maja 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. PLW w Szczecinie nie egzekwował od niektórych hodowców ujętych w rejestrze podmiotów nadzorowanych wymogu przedłożenia do zatwierdzenia harmonogramów pobierania próbek w stadach kur hodowlanych. Spośród siedmiu hodowców, czterech nie przedłożyło do zatwierdzenia harmonogramów pobierania próbek w okresach lipiec – grudzień 2010 r. (trzy podmioty) oraz czerwiec – grudzień 2011 r. (jeden podmiot);
- W PIW w Mławie na 30 skontrolowanych stad kur w 11 nie było opracowanych i zaakceptowanych harmonogramów pobierania próbek z inicjatywy hodowcy.

W sześciu PIW nadzór PLW nad pobieraniem próbek przez właścicieli był nierzetelny. W trzech PIW wystąpiły opóźnienia w pobieraniu próbek właścicielskich w stadach hodowlanych wynoszące od sześciu do 101 dni. W jednym PIW nie egzekwowano pobierania próbek u piskląt jednodniowych, a w dwóch PIW – w stadach dorosłych. Przykładowo:

- PLW w Żurominie, nadzorujący poddane kontroli 23 stada towarowe kur niosek (prowadzonych przez 16 hodowców), nie wyegzekwował pobrania próbek do wykonania 14 z zaplanowanych w harmonogramie 86 badań. Ponadto w 34 stadach hodowlanych kur u 7 hodowców PLW nie wyegzekwował przeprowadzenia łącznie 85 badań

właścicielskich, tj. 15% badań wymaganych przepisami. Żaden z tych hodowców nie pobrał planowanej ilości prób, a niezrealizowane badania wyniosły od 3,4% do 45% badań zaplanowanych w harmonogramach.

Częstotliwość i procedura pobierania próbek oraz przesyłania ich przez PLW w ramach urzędowych kontroli w odniesieniu do stad niosek, zostały określone w przepisach UE³¹.

Dziewięciu (z 11 kontrolowanych) PLW nie realizowało systematycznie pobierania próbek urzędowych. Przykładowo:

- PLW w Kielcach na 25 stad hodowlanych w dziewięciu stadach nie przeprowadził badań urzędowych, a w 12 stadach badania były niekompletne;
- W PIW w Cieszynie spośród 32 stad hodowlanych w dwóch stadach nie pobrano próbek, a w pięciu pobrano tylko po jednej próbce, zamiast trzech.

W okresach nieobowiązywania programów, stosownie do zaleceń GLW kontynuowano pobieranie próbek właścicielskich na terenie trzech z 11 skontrolowanych PIW, tj. w Gryfinie, Sępólnie Krajeńskim i Kielcach, w trzech PIW (w Inowrocławiu, Szamotułach i Śremie) realizowano pobieranie próbek z przerwami. Stwierdzono również przypadek kontynuowania pobierania próbek przez właścicieli stad (na terenie PIW w Szczecinie), przy czym PLW w Szczecinie, w okresie od 1 stycznia do 12 maja 2011 r. nie pobierał próbek urzędowych.

Główny Lekarz Weterynarii przypominał, że w okresach nieobowiązywania programów należy leczyć zwierzęta, a nie dokonywać likwidacji stad. W okresach tych nie zlikwidowano 12 stad hodowlanych oraz 15 stad niosek z dodatnim wynikiem badań. Stwierdzono jednak cztery przypadki likwidacji stad. I tak:

- w województwie śląskim, w 2010 r., dla trzech stad hodowlanych zakażonych salmonellą wydano decyzje nakazujące niezwłoczny ubój lub zabicie kur, a w województwie świętokrzyskim, w 2008 r., jedną decyzję nakazującą ubój stada. Było to działanie niezgodne z art. 41 uoizz.

Przepisy UE wprowadziły zakaz stosowania środków zwalczających drobnoustroje³². Na terenie działania 11 PIW właściciele stad nie zgłaszali konieczności leczenia zwierząt.

Ponadto przepisy UE zobowiązywały właścicieli stad do prowadzenia szczepień w stadach towarowych kur niosek³³.

Stwierdzono, że nadzór PLW nad przeprowadzaniem szczepień nie był w pełni skuteczny. Spośród jedenastu skontrolowanych PIW, na terenie pięciu PIW wszystkie stada objęto szczepieniem, w trzech PIW (w Żurominie, Śremie i Szczecinie) zaszczepiono jedynie część stad, a w dwóch PIW (w Mławie i Cieszynie) nie posiadano informacji i dokumentacji o prowadzonych szczepieniach przez właścicieli stad. Przykładowo:

- W latach 2008–2012 (I półrocze) na terenie PIW w Szczecinie nie objęto szczepieniem jednego z czterech stad ujętych w rejestrach i nie wyegzekwowano od hodowcy wymogu szczepienia stada, które przybyło do gospodarstwa, i w którym w okresie 12 miesięcy poprzedzającym przybycie wykazano obecność pałeczek salmonelli;
- PLW w Żurominie nie posiadał informacji o znacznej liczbie stad nie poddanych szczepieniom w poszczególnych latach, tj.: w 2008 r. o 92%, w 2009 r. o 56%, w 2010 r. i 2011 r. o 70%, a w I połowie 2012 r. o 93% stad.

³¹ Minimalne wymagania w zakresie częstotliwości pobierania próbek z inicjatywy hodowcy zostały określone w rozporządzeniu nr 2160/2003. Pobieranie i przesyłanie do badania laboratoryjnego próbek u kur niosek regulują wymagania określone w załączniku do rozporządzenia nr 1168/2006, zmienionego rozporządzeniem nr 517/2011. Miejsce, częstotliwość, sposób i procedura pobierania próbek w stadach hodowlanych oraz ich przygotowanie są określone w załączniku do rozporządzenia Komisji nr 1003/2005, a od roku 2010 – w załączniku do rozporządzenia Komisji (UE) nr 200/2010.

³² Rozporządzenie Komisji (WE) Nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) Nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach krajowych programów na rzecz zwalczania salmonelli u drobiu.

³³ Patrz przypis powyżej.

3.3.4. Wyniki realizacji programów

Zadaniem krajowych programów zwalczania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady, jest osiągnięcie wyznaczonego celu wspólnotowego w odniesieniu do ograniczenia rozpowszechniania chorób odzwierzęcych w populacjach zwierząt.

Cel wspólnotowy polegający na ograniczeniu maksymalnej wartości procentowej dorosłych stad hodowlanych kur z wynikiem pozytywnym do 1% w odniesieniu do serotypów salmonelli został określony w rozporządzeniu Komisji nr 1003/2005³⁴ na trzyletni okres przejściowy do końca 2009 r., a następnie w rozporządzeniu Komisji (UE) 200/2010³⁵.

Cel wspólnotowy dla dorosłych stad towarowych kur niosek w odniesieniu do serotypów *Salmonella* został określony na trzyletni okres przejściowy w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1168/2006³⁶, a następnie w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 517/2011³⁷. Określono w nich roczne minimalne wartości procentowe ograniczenia liczby stad dorosłych kur niosek o wyniku pozytywnym w stosunku do chorobowości w poprzednim roku lub ograniczenie maksymalnej wartości procentowej do 2% wyników pozytywnych, zakładając osiągnięcie pierwszego celu w 2008 r. a następnie osiągnięcie coroczne celu.

Programy zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych w Polsce realizowane są od sześciu lat, tj. od 2007 r., a w stadach towarowych niosek od pięciu lat, tj. od 2008 r. Do 30 czerwca 2012 r., pomimo corocznie zmniejszającego się odsetka stad zakażonych, nie zostały osiągnięte wyznaczone przepisami ostateczne cele unijne dotyczące ograniczenia występowania salmonelli.

W latach 2007–2012 (I połowa) *Krajowe programy* objęły 8819 stad hodowlanych. Dodatkowo wyniki badań w kierunku serotypów salmonelli stwierdzono w 225 stadach, co stanowiło 2,6% stad zbadanych. Zlikwidowano 214 stad.

W roku 2007 na 965 zbadanych stad, zakażenia salmonellą stwierdzono w 45 stadach (4,7%). Zniszczono 44 stada. Zakażenie w stadach dorosłych wyniosło 3,2%. Wzrost zakażeń nastąpił w roku 2008. Na 1158 zbadanych stad, w 63 stwierdzono zakażenie (5,4%). Zlikwidowano 64 stada. Zakażenie w stadach dorosłych wzrosło do 5,3%. Tendencja spadkowa rozpoczęła się w roku 2009. Na 1448 zbadanych stad, zakażenie stwierdzono w 36 (2,5%). Zlikwidowano 37 stad. Zakażenie w stadach dorosłych obniżyło się do 2,6%. Dalszy spadek zakażeń w stadach hodowlanych kur odnotowano w roku 2010. Na 1839 zbadanych stad, zakażenia wystąpiły w 43 stadach (2,3%). Zlikwidowano 32 stada. Zakażenie w stadach dorosłych utrzymało się na podobnym poziomie 2,6%, jak w roku poprzednim. Spadek zakażeń utrzymał się w roku 2011. Na 1970 zbadanych stad, w 27 stwierdzono zakażenie (1,4%). Zlikwidowano 26 stad. Zakażenie stad dorosłych wyniosło 1,7%. W I półroczu 2012 r. na 1 372 zbadanych stad, w 11 stwierdzono zakażenie (0,8%). Na tym etapie zakażenie w stadach dorosłych wyniosło 1,0%.

³⁴ Patrz przypis 11.

³⁵ Patrz przypis 11.

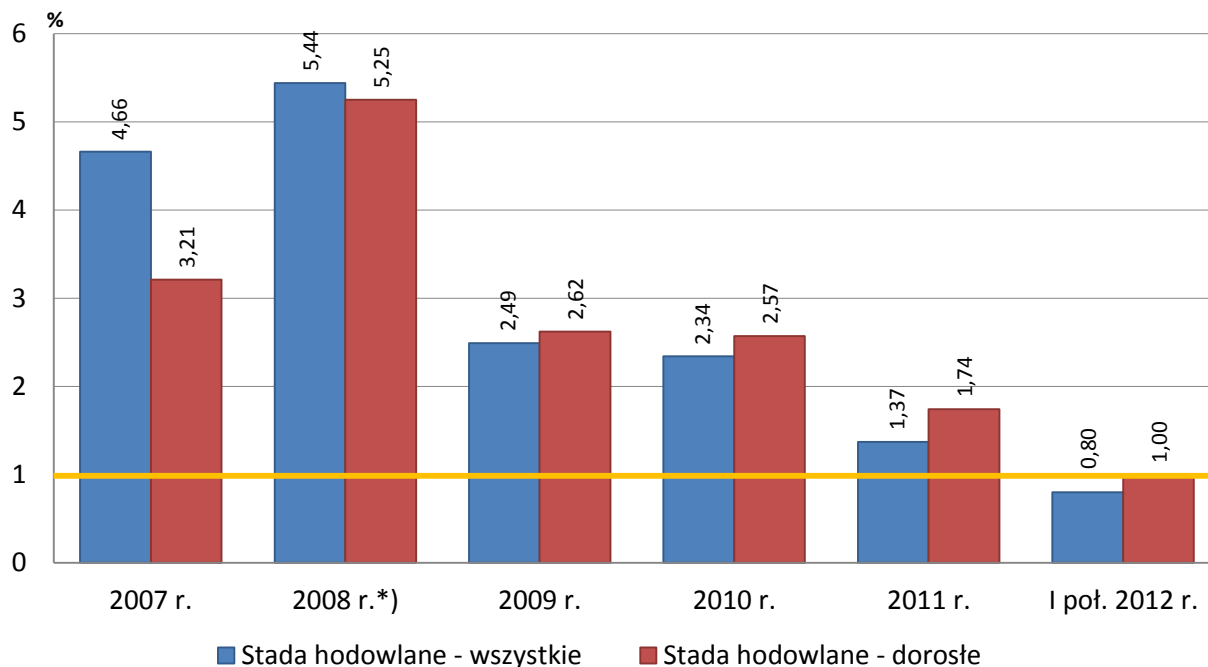
³⁶ Patrz przypis 11.

³⁷ Patrz przypis 11.

Wyniki realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur w skali kraju przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres nr 3

Odsetek stad hodowlanych kur z wynikiem dodatnim

* Zgodnie z korektą rocznego sprawozdania GIW przekazaną do KE w 2012 r.

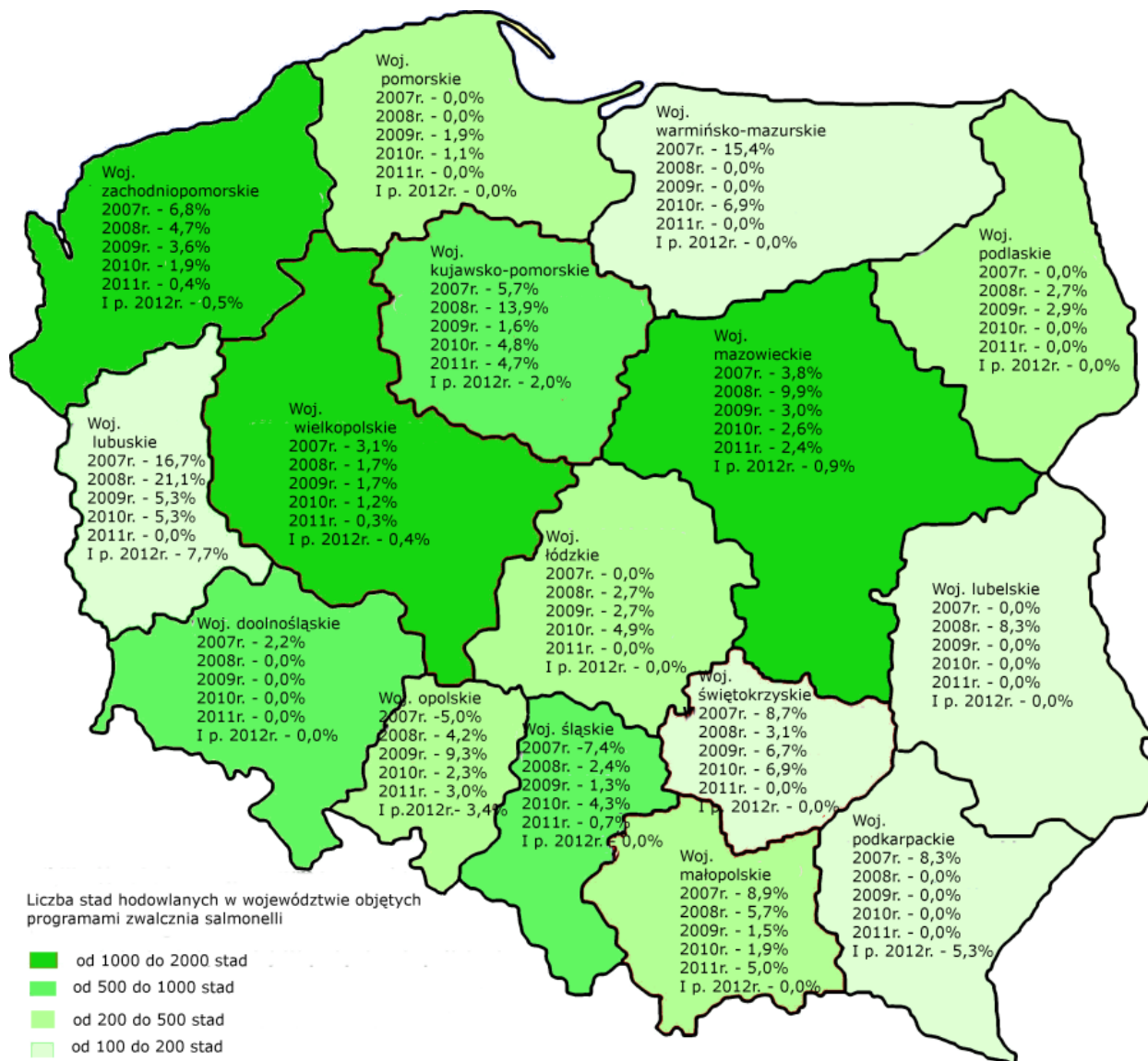
Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

Najwięcej stad hodowlanych objęto programami w województwie mazowieckim (1990), wielkopolskim (1416) i zachodniopomorskim (1212). Najwięcej dodatnich wyników badań w kierunku salmonelli stwierdzono w województwie mazowieckim – 63, kujawsko-pomorskim – 37 oraz zachodniopomorskim – 30. Największy odsetek stad z wynikiem dodatnim w poszczególnych latach objętych kontrolą wystąpił w województwie lubuskim w roku 2008 – 21,1%, w roku 2007 – 16,7% oraz w województwie warmińsko-mazurskim w roku 2007 – 15,4%. Poziom zakażeń na poziomie poniżej 1% utrzymuje się w województwie dolnośląskim (w latach 2008 – I połowa 2012), lubelskim (w latach 2009 – I połowa 2012), podlaskim (w latach 2010 – I połowa 2012). W latach 2011 – I połowa 2012 docelowy poziom zakażeń stad salmonellą zanotowano w 10 województwach.

Wyniki realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur w poszczególnych województwach przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek nr 1

Realizacja programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur

Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

W latach 2008–2012 (I połowa) *Krajowe programy* objęły łącznie 11 102 stada towarowe kur niosek. Dodatkowo wyniki badań w kierunku serotypów salmonelli objętych programami stwierdzono w 432 stadach, co stanowiło 3,9% stad zbadanych. Zlikwidowano 422 stada.

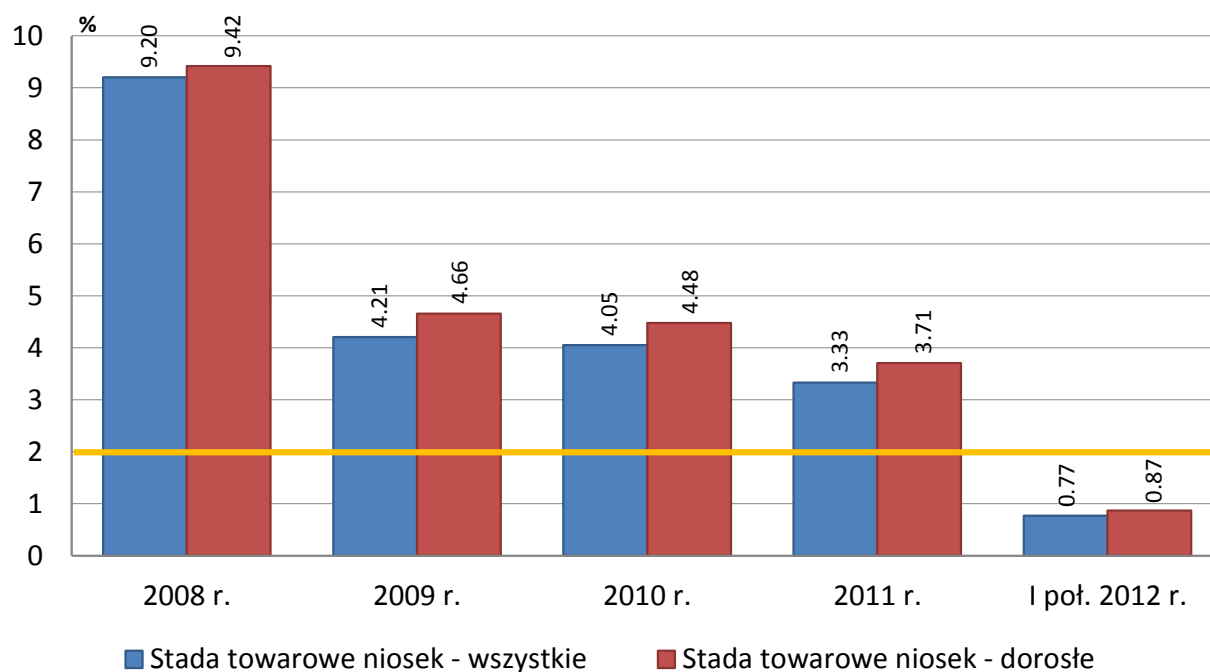
W wyniku realizacji *Krajowych programów* odnotowano zmniejszenie odsetka zakażeń w stadach. W roku 2008 na 1533 zbadane stada, w 141 stwierdzono zakażenie (9,2%), zlikwidowano 140 stad. Zakażenie w stadach dorosłych wyniosło 9,4%. W roku 2009 zbadano 1948 stad z których w 82 stadach stwierdzono wynik dodatni (4,2%), zlikwidowano 76 stad. Zakażenie w stadach dorosłych wyniosło 4,7%. Minimalny spadek zakażeń w stosunku do roku poprzedniego wystąpił w roku 2010. Na zbadanych 2 617 stad dodatnie wyniki wykazano w 106, tj. 4,1% i zlikwidowano 103 stada. Zakażenie w stadach dorosłych wyniosło 4,5%. W roku 2011 na 2615 zbadanych stad, w 87 stwierdzono wynik

dotadni badania, zlikwidowano 87 stad (3,3%). W stadach dorosłych zakażenie wystąpiło w 3,7% stad. W I połowie 2012 r. zbadano 2045 stada. W 16 stadach, tj. 0,8%, stwierdzono zakażenie. Zlikwidowano 11 stad.

Wyniki realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach towarowych kur niosek w skali kraju przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres nr 4

Odsetek stad towarowych kur niosek z wynikiem dodatnim

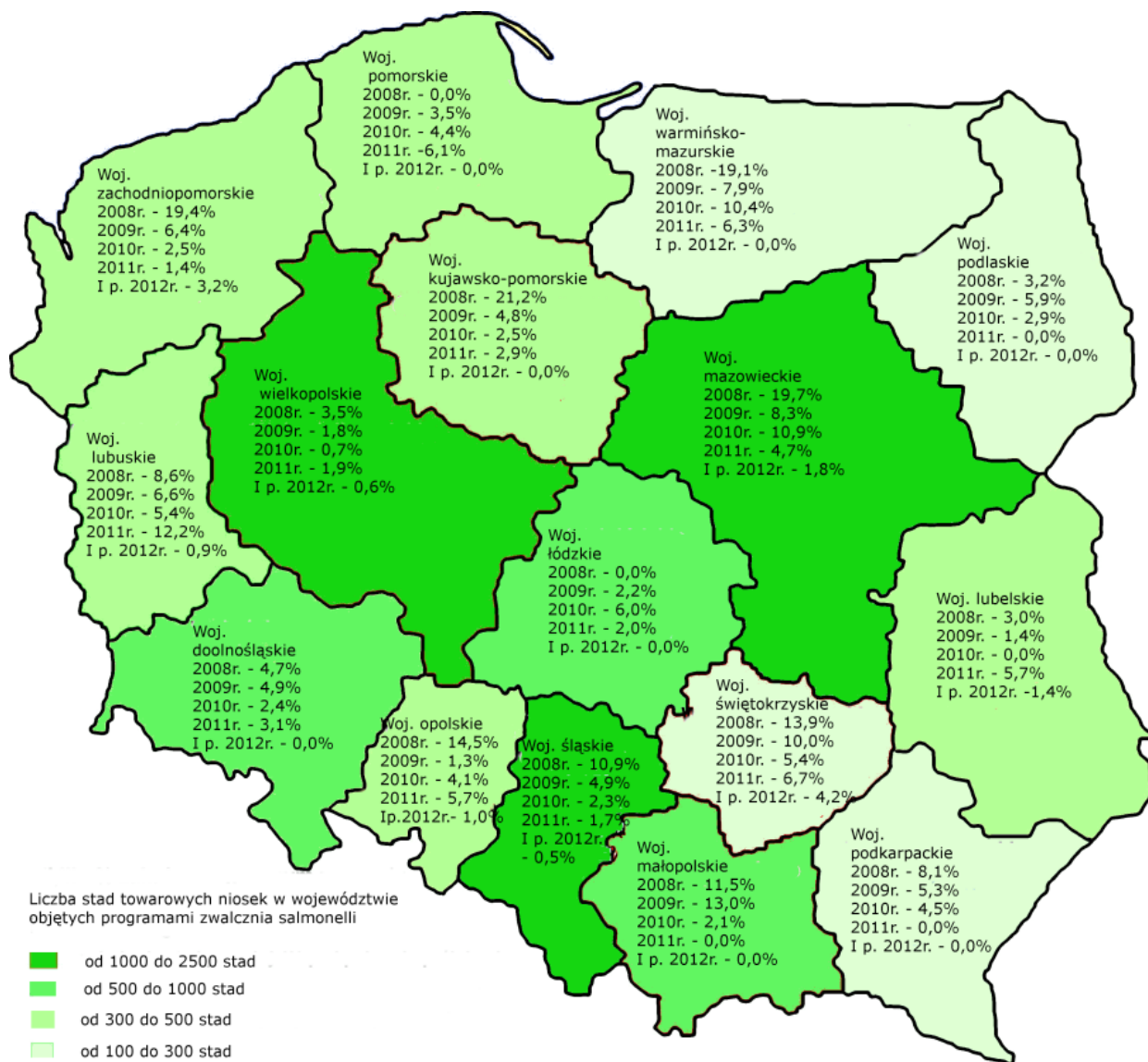
Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

Najwięcej stad towarowych kur niosek objęto programami w województwie wielkopolskim (2424) mazowieckim (1764) i śląskim (1200). Najwięcej dodatnich wyników badań w kierunku salmonelli stwierdzono w województwie mazowieckim – 130, śląskim – 44, wielkopolskim – 38. Największy odsetek stad z wynikiem dodatnim w poszczególnych latach objętych kontrolą wystąpił w roku 2008 w województwie kujawsko-pomorskim – 21,2% w roku, mazowieckim – 19,7%, oraz w województwie warmińsko-mazurskim – 19,1%. Poziom zakażeń na poziomie poniżej 2% utrzymuje się w województwie wielkopolskim (w latach 2008 – I połowa 2012), lubelskim (w latach 2009–2010). W latach 2011 – I połowa 2012 docelowy poziom zakażeń stad salmonellą zanotowano w pięciu województwach.

Wyniki realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach kur niosek w poszczególnych województwach przedstawiono na poniższym rysunku.

Rysunek nr 2

Realizacja programów zwalczania salmonelli w stadach towarowych kur niosek

Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

Wykorzystanie środków publicznych na realizację programów zwalczania salmonelli w stadach kur

Na realizację *Krajowych programów* w okresie 2007–2012 (I półrocze) wydatkowano łącznie 158.959,0 tys. zł, z tego na programy dotyczące kur hodowlanych 41.351,0 tys. zł, a kur niosek 117.608,0 tys. zł.

Koszty poniesione w okresie od 2007 roku do końca I połowy 2012 roku na realizację programów w stadach hodowlanych obejmowały w szczególności odszkodowania za zlikwidowane kury i jaja w ogólnej kwocie 36.920,2 tys. zł (tj. 89,3%), unieszkodliwienie zabitych kur, jaj, pasz oraz sprzętu

niepodlegającego odkażeniu w kwocie 1.873,9 tys. zł (4,5%), badania laboratoryjne – 556,0 tys. zł i pobieranie próbek – 155,9 tys. zł (łącznie 1,7%), transport – 373,4 tys. zł (0,9%), obróbka produktów – 29,6 tys. zł (0,1%) oraz inne koszty 1.442,0 tys. zł (3,5%).

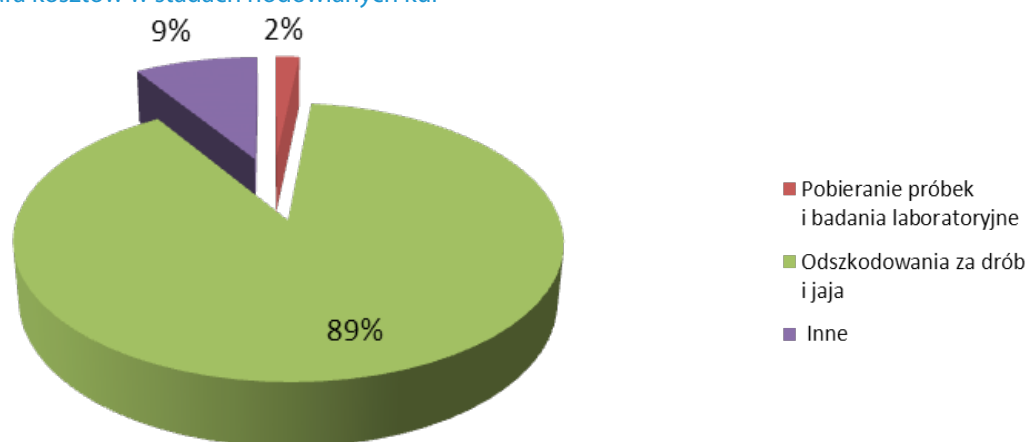
Najwyższe koszty zostały poniesione w roku 2008 – 12.794,5 tys. zł, a najniższe w roku 2010 – 3.369,1 tys. zł.

Szczegółowe dane dotyczące poniesionych kosztów na realizację krajowych programów zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych kur w poszczególnych latach przedstawiono w załączniku 5.5. do Informacji.

Strukturę kosztów w stadach hodowlanych kur przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres nr 5

Struktura kosztów w stadach hodowlanych kur

Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

Koszty poniesione w okresie od 2008 roku do końca I połowy 2012 roku na realizację programów w stadach towarowych kur niosek, które wyniosły ogółem 117.608,0 tys. zł, obejmowały w szczególności odszkodowania za zlikwidowane z nakazu PLW kury (poddane ubojowi lub zbite) i jaja (utyliczowane lub poddane obróbce termicznej) w ogólnej kwocie 109.917,2 tys. zł (tj. 93,5%), unieszkodliwienie zabitych kur, jaj, pasz oraz sprzętu niepodlegającego odkażeniu w kwocie 4.643,3 tys. zł (3,9%), badania laboratoryjne – 366,6 tys. zł i pobieranie próbek – 117,3 tys. zł (łącznie 0,4%), transport – 1.156,4 tys. zł (1,0%) oraz inne koszty – 1.407,2 tys. zł (1,2%).

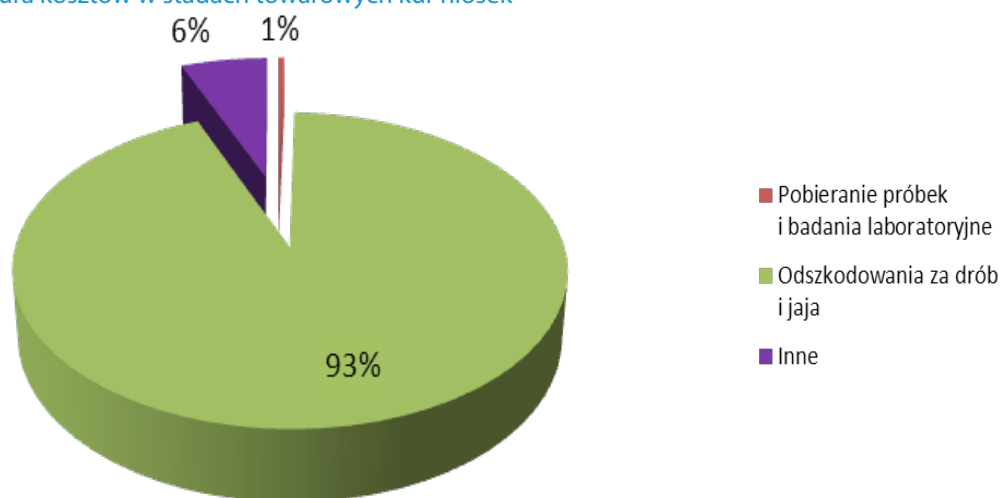
Najwyższe koszty zostały poniesione w roku 2011 – 31.128,8 tys. zł, a najniższe w roku 2009 – 6.332,6 tys. zł.

Szczegółowe dane dotyczące poniesionych kosztów na realizację programów zwalczania salmonelli w stadach towarowych kur niosek w poszczególnych latach przedstawiono w załączniku 5.5. do Informacji.

Strukturę kosztów w stadach towarowych kur niosek przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres nr 6

Struktura kosztów w stadach towarowych kur niosek

Źródło: wyliczenia własne NIK na podstawie danych uzyskanych w GIW

Za koszty kwalifikowalne, stanowiące podstawę do refundacji środków finansowych przez KE za okres objęty kontrolą, GLW uznał łączną kwotę 134.993,2 tys. zł tj. 84,9% poniesionych kosztów, z tego dotyczące stad hodowlanych – 37.061,0 tys. zł i stad kur niosek – 97.932,2 tys. zł. Do zakończenia kontroli KE zrefundowała Polsce wkład unijny za okres 2007–2009 w łącznej wysokości 30.060,7 tys. zł, z tego z tytułu stad hodowlanych 10.163,0 tys. zł i stad niosek – 19.897,7 tys. zł³⁸ jako 50% kosztów uznanych przez KE za kwalifikowalne.

Komisja Europejska – zgodnie z art. 2 pkt a rozporządzenia Komisji (WE) nr 349/2005³⁹ z dnia 28 lutego 2005 r. ustanawiającego zasady dotyczące finansowania przez Wspólnotę środków stosowanych w stanach zagrożenia oraz zwalczania niektórych chorób zwierzęcych określonych w decyzji Rady 90/424/EWG – z powodu opóźnienia wypłat odszkodowań, tj. dokonania ich po upływie 90 dni od uboju/zabicia zwierząt i zniszczenia jaj, obniżyła kwoty wkładu unijnego łącznie o 123,5 tys. euro (około 566,2 tys. zł). I tak: za 2007 r. – 4,7 tys. euro , za 2008 r. – 110,3 tys. euro, a za 2009 r. – 8,5 tys. euro .

Główny Lekarz Weterynarii jako przyczynę opóźnień w terminowym wypłacaniu odszkodowań wskazał m.in. brak środków na wydatki związane ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt spowodowany długotrwałym trybem uruchamiania środków z rezerwy celowej. Środki te uruchamiane są przez Ministra Finansów na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zapotrzebowanie na te środki składają do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi wojewodowie po złożeniu wniosków przez powiatowych lekarzy weterynarii, akceptowanych przez wojewódzkich lekarzy weterynarii.

³⁸ Kwoty przeliczone z euro według kursów obowiązujących przy składaniu wniosków o płatność, za 2007 r. 3,4515 zł/euro, za 2008 r. 4,6885 zł/euro, za 2009 r. 3,8673 zł/euro.

³⁹ Dz. U. L 55 z 1.03.2005, s. 12.

4.1 Przygotowanie kontroli

Najwyższa Izba Kontroli po raz drugi objęła kontrolą realizację programu zwalczania choroby zakaźnej zwierząt.

Kontrolę przeprowadzono na terenie 5 województw, tj.: kujawsko-pomorskiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego, wielkopolskiego, zachodniopomorskiego. Kontrolę zaplanowano w jednostkach Inspekcji Weterynaryjnej bezpośrednio realizujących programy zwalczania serotypów salmonelli w stadach kur.

Wyboru jednostek do kontroli dokonano, stosując metodę doboru celowego, uwzględniając pozyskane z Głównego Inspektoratu Weterynarii informacje o liczbie stad zakażonych salmonellą objętych *Krajowymi programami* oraz o liczbie stad hodowlanych kur i stad towarowych kur niosek utrzymywanych w poszczególnych województwach i powiatach, publikowanych na stronach internetowych GIW.

Kontrola realizacji *Krajowych programów* poprzedzona była w 2011 r. kontrolą rozpoznawczą przeprowadzoną w jednym PIW w Częstochowie oraz w WIW w Katowicach. Ponadto w roku 2009 przeprowadzona była kontrola koordynowana realizacji programu zwalczania choroby Aujeszkiego u świń, a w 2006 r. sprawowania nadzoru nad wielkoprzemysłowymi fermami trzody chlewnej.

W wyniku przeprowadzonych wcześniej kontroli ustalono, że Inspekcja Weterynaryjna niewłaściwie wywiązywała się z obowiązku prowadzenia rejestrów podmiotów nadzorowanych, co stwierdzono w kontrolowanych powiatowych inspektoratach weterynarii.

4.2 Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Wszystkie protokoły kontroli jednostek skontrolowanych przez NIK zostały podpisane bez zastrzeżeń. Kierownicy jednostek skontrolowanych, do których wystosowano wystąpienia pokontrolne nie złożyli zastrzeżeń do zawartych w nich ocen, uwag i wniosków.

W wystąpieniach pokontrolnych NIK sformułowała następujące wnioski pokontrolne:

do Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi o:

- zwiększenie nadzoru nad Głównym Inspektoratem Weterynarii w celu doprowadzenia do osiągnięcia wyznaczonych celów unijnych na rzecz ograniczenia występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych i stadach niosek.

do Głównego Lekarza Weterynarii o:

- podjęcie skuteczniejszych działań dla osiągnięcia wyznaczonych celów unijnych na rzecz ograniczenia występowania salmonelli w stadach hodowlanych i stadach niosek;
- zwiększenie skuteczności nadzoru nad podległymi jednostkami Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie realizacji *Krajowych programów* oraz dokonywanie bieżącej i starannej analizy sprawozdań otrzymywanych od wojewódzkich lekarzy weterynarii.

Wnioski pokontrolne skierowane do 5 **wojewódzkich lekarzy weterynarii** dotyczyły głównie:

- wyjaśnienia przyczyn nie ujęcia zakładów drobiu i stad towarowych kur niosek w rejestrach podmiotów nadzorowanych prowadzonych przez PLW, deklarujących taką działalność do organów skarbowych;

- doprowadzenia do aktualizacji rejestrów podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w zakresie chowu i hodowli kur, a także wypracowanie rozwiązań umożliwiających ich weryfikację ze stanem faktycznym;
- egzekwowania terminowego składania miesięcznych informacji o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych oraz przekazywania rzetelnych danych o realizacji *Krajowych programów*.

Wnioski pokontrolne skierowane do 11 **powiatowych lekarzy weterynarii** dotyczyły głównie:

- przeprowadzenia kontroli w podmiotach deklarujących do organów skarbowych prowadzenie działalności nadzorowanej objętej kontrolą, a nie ujętych w rejestrach powiatowych lekarzy weterynarii;
- aktualizacji rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną – utrzymujących stada drobiu oraz wypracowanie rozwiązań umożliwiających ich weryfikację ze stanem faktycznym;
- rzetelnego prowadzenia dokumentacji oraz przekazywania informacji merytorycznych i finansowych do wojewódzkich lekarzy weterynarii, związanych z realizacją *Krajowych programów*;
- zapewnienia prawidłowego nadzoru nad pobieraniem próbek z inicjatywy hodowcy i dokumentacją tego procesu oraz egzekwowanie szczepień wszystkich kur niosek przeciwko salmonelli;
- rzetelnego pobierania w stadach kur urzędowych prób do badań laboratoryjnych;
- powiadamiania sąsiednich PLW, WLW oraz PPIS o podejrzeniu lub wystąpieniu zakażenia stad salmonellą;
- wydawania decyzji administracyjnych w zakresie zwalczania salmonelli w stadach kur, zgodnych z wymaganiami Kpa.

Kierownicy skontrolowanych jednostek poinformowali NIK podając m.in., że:

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi:

W ramach zwiększenia nadzoru zobowiązał Głównego Lekarza Weterynarii do sukcesywnego przekazywania informacji o realizacji Krajowych programów, kopii sprawozdań przesyłanych do KE, informacji o wydatkach na realizację programów oraz o zmianach wprowadzanych do programów. Poinformował jednocześnie o planowanej nowelizacji uoozz, w tym art. 57, prowadzącej do upoważnienia Ministra RiRW do wprowadzania w życie programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt w drodze rozporządzenia.

Główny Lekarz Weterynarii:

- podejmując działania w celu osiągnięcia celów unijnych, zadeklarował iż IW zwróci szczególną uwagę na spełnianie przez fermę wymagań weterynaryjnych, przybliży problematykę związaną z realizacją *Krajowych programów*;
- w celu zmotywowania hodowców do wdrożenia zasad właściwej bioasekuracji, prowadzącej do eliminacji czynników chorobotwórczych, przekazał do Ministra RiRW propozycję odstąpienia od wypłaty odszkodowań za kury nioski i jaja konsumpcyjne ze stad zakażonych, poddawania ubojowi stad zgodnie z decyzją ich właścicieli i poddawania obróbce termicznej lub utylizacji zakażonych jaj;
- w ramach zwiększenia nadzoru nad jednostkami IW, w pierwszym półroczu 2012 r. przeprowadził w 58 PIW audyt, któremu podlegały również kontrole urzędowe dotyczące zwalczania salmonelli w ramach programów na rok 2011 i 2012. Na drugie półrocze zaplanował audyt w 56 PIW, w ramach

którego realizowane będą zagadnienia zwalczania salmonelli w kontekście bezpieczeństwa żywności;

- w zakresie analizy sprawozdań, zaplanował zorganizować szkolenia w WIW oraz zobowiązał pracowników GIW do wnikliwej analizy sprawozdań z WIW.

Wojewódzcy i powiatowi lekarze weterynarii:

- wyjaśniając przyczyny nie ujęcia zakładów drobiu i stad towarowych kur niosek w rejestrach podmiotów nadzorowanych, PLW przeprowadzili kontrole i postępowanie wyjaśniające w podmiotach. W wyniku podjętych działań skierowano wnioski do organów ścigania w sprawie wykroczeń o niedopełnienie obowiązku zawiadomienia organów Inspekcji Weterynaryjnej o prowadzeniu działalności nadzorowanej oraz nałożono kary grzywny na podmioty z tytułu naruszenia przepisów art. 26 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego;
- w rejestrach podmiotów nadzorowanych ujęto 14 podmiotów prowadzących działalność w przedmiotowym zakresie. Podjęto wspólne działania z organami skarbowymi w celu możliwości weryfikacji rejestrów podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną;
- przypomniano o obowiązku rzetelnego prowadzenia dokumentacji i przesyłania sprawozdawczości dotyczących zwalczania salmonelli w stadach kur;
- w przeprowadzanych kontrolach WLW będą uwzględniali rzetelność dokumentacji i sprawozdań;
- zobowiązano PLW do przekazywania na bieżąco wszystkich badań właścicielskich do WLW, opracowano tabele w celu nadzoru nad terminowym wykonywaniem badań, przypomniano właścicielom stad o konsekwencjach wynikających z nierzetelnej realizacji programów;
- zobowiązano pracowników IW do przestrzegania częstotliwości pobierania prób urzędowych w stadach kur na badania w kierunku salmonelli, powiadamiania sąsiednich PLW, WLW oraz PPIS o podejrzeniu lub wystąpieniu zakażenia stad salmonellą, przestrzegania przepisów Kpa przy wydawaniu decyzji administracyjnych.

Spośród 46 wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych 24 zostały zrealizowane, a 22 wnioski są w trakcie realizacji.

W toku kontroli zasięgnięto informację, w trybie art. 29 punkt 2 lit. f ustawy o NIK, w 50 urzędach skarbowych, 4 izbach skarbowych, 5 wojewódzkich inspektoratach sanitarnych oraz w Głównym Inspektoracie Sanitarnym.

Powiatowi lekarze weterynarii – stosownie do art. 85 ust. 1 uoocz – w stosunku do 63 podmiotów skierowali wnioski do organów ścigania w sprawie wykroczeń o niedopełnienie obowiązku zawiadomienia organów Inspekcji Weterynaryjnej o prowadzeniu działalności nadzorowanej. Ponadto jeden wniosek jest w trakcie przygotowywania, a w stosunku do trzech toczy się postępowanie wyjaśniające.

Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi, na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy o NIK, skierował w przedmiotowej sprawie trzy zawiadomienia do policji.

Finansowe rezultaty kontroli wyniosły:

- 12,2 mln zł – kwota wydatkowana z naruszeniem prawa – z tytułu wypłaconych hodowcom w latach 2007–2011 odszkodowań za jaja przetworzone cieplnie – w wyniku nieuprawnionego rozszerzenia katalogu przesłanek do wypłaty odszkodowań określonego w art. 49 ust. 5 uoocz;

- 1,2 mln zł – kwota nienależnie uzyskana – z tytułu niewypłaconych odszkodowań za zlikwidowane stada hodowlane kur w roku 2010 i 2011, w wyniku poszerzenia w *Krajowych programach* katalogu okoliczności uniemożliwiających otrzymanie odszkodowań, w stosunku do zakresu wynikającego z art. 49 ust. 7 uoocz;
- 566,2 tys. zł – kwota uszczuplenia środków – w wyniku obniżenia przez Komisję Europejską wkładu unijnego przeznaczonego na zwalczanie salmonelli w latach 2007–2009, w związku z nieterminowymi wypłatami odszkodowań;
- 10,5 tys. zł – kwota pozyskanych pożytków finansowych – z tytułu nałożenia przez powiatowych lekarzy weterynarii grzywien na 15 podmiotów w związku z naruszeniem przepisów art. 26 ust. 1 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego.

5.1. Charakterystyka stanu prawnego dotyczącego kontrolowanej działalności

Ogólna charakterystyka przepisów dotyczących organizacji i funkcjonowania Inspekcji Weterynaryjnej

Zadania z zakresu ochrony zdrowia zwierząt oraz bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego w celu zapewnienia ochrony zdrowia publicznego stosownie do art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁴⁰ realizuje Inspekcja Weterynaryjna. Zakres tych zadań określa art. 3 ust. 2 uiwet. Przepis art. 4 uiwet nakłada na organy inspekcji obowiązek współpracy z właściwymi organami administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego oraz organami samorządu lekarsko-weterynaryjnego, przy wykonywaniu swoich zadań.

Zgodnie z art. 5 w zw. z art. 6 uiwet organami inspekcji są: Główny Lekarz Weterynarii – podległy ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa, wojewódzki lekarz weterynarii – jako kierownik wojewódzkiej inspekcji weterynaryjnej wchodzącej w skład zespolonej administracji rządowej w województwie, powiatowy lekarz weterynarii – jako kierownik powiatowej inspekcji weterynaryjnej wchodzącej w skład niezespolonej administracji rządowej i graniczny lekarz weterynarii. Wojewódzki lekarz weterynarii podlega, w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epizootycznego na obszarze swojej właściwości, Głównemu Lekarzowi Weterynarii, któremu podlega również graniczny lekarz weterynarii, natomiast powiatowy lekarz weterynarii podlega wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii (art. 8 ust. 1–3 uiwet).

Zadania, jakie realizują: Główny Lekarz Weterynarii, wojewódzki lekarz weterynarii, powiatowy lekarz weterynarii i sposób ich wykonywania, określają art. 13–16 uiwet.

Koszty działalności Inspekcji Weterynaryjnej pokrywane są z budżetu państwa. Wojewódzkie, powiatowe i graniczne inspektoraty weterynarii są państwowymi jednostkami budżetowymi. Środki na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt wyodrębnia się w budżetach wojewodów (art. 12 ust. 3 uiwet).

Główny Lekarz Weterynarii – stosownie do art. 57 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁴¹ przygotowuje programy zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, w tym krajowe programy zwalczania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych wymienionych w rozporządzeniu (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność⁴². Po przyjęciu programu przez Radę Ministrów w formie uchwały, a po dniu 28 kwietnia 2010 r.⁴³ po uzgodnieniach z ministrem właściwym ds. finansów oraz rolnictwa, Główny Lekarz Weterynarii – w przypadku *Krajowych programów* współfinansowanych ze środków pochodzących z UE – występuje do Komisji Europejskiej o ich zatwierdzenie.

⁴⁰ Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.

⁴¹ Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.

⁴² Dz. U. L 325 z 12.12.2003, s. 1.

⁴³ Zmienione ustawą z 19 lutego 2010 r. o zmianie ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. 60 poz. 372).

Termin przekazywania do KE programów na rok kolejny w celu ich zatwierdzenia, wprowadzony decyzją Rady nr 90/424/EWG z dnia 26 czerwca 1990 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii⁴⁴, a następnie decyzją Rady nr 2009/470/WE z 25 maja 2009 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii⁴⁵, obowiązywał w roku 2006 do 1 czerwca, a w latach następnych do 30 kwietnia.

Wieloletni program zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*) zatwierdzony został decyzją Komisji nr 759/2006 z dnia 8 listopada 2006 r.⁴⁶. Natomiast wieloletni program zwalczania niektórych serotypów *Salmonella* w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*) – decyzją Komisji nr 848/2007 z dnia 11 grudnia 2007 r.⁴⁷.

Zatwierdzenie rocznych i wieloletnich *Krajowych programów* oraz wkładu finansowego Unii w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, nastąpiło decyzjami Komisji: z dnia 30 listopada 2006 r. (2006/875/WE)⁴⁸, z dnia 30 listopada 2007 r. (2007/782/WE)⁴⁹, z dnia 28 listopada 2008 r. (2008/897/WE)⁵⁰, z dnia 26 listopada 2009 r. (883/2009/WE)⁵¹, z dnia 23 listopada 2010 r. (2010/712/UE)⁵², z dnia 30 listopada 2011 r. (2011/807/UE)⁵³. Przyznawanie wkładu finansowego Unii uwarunkowane było m.in. wprowadzeniem w życie, najpóźniej do dnia 1 stycznia roku objętego dofinansowaniem, przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych niezbędnych do realizacji *Krajowych programów*.

Wprowadzenie zatwierdzonego programu następuje w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, a nadzór nad jego realizacją prowadzony jest przez Głównego Lekarza Weterynarii (art. 57 ust. 7 i 8 uoizz).

Krajowe programy zwalczania *Salmonelloz*

Zgodnie z art. 5 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady, zadaniem krajowego programu zwalczania choroby odzwierzęcej i odzwierzęcego czynnika chorobotwórczego jest osiągnięcie wyznaczonego celu wspólnotowego, w odniesieniu do ograniczenia rozpowszechniania chorób odzwierzęcych w populacjach zwierząt.

Cele wspólnotowe zostały określone w następujących aktach prawnych:

- rozporządzeniu Komisji nr 1003/2005⁵⁴ ustanowionym na trzyletni okres przejściowy do końca 2009 r. – ograniczenie maksymalnej wartości procentowej dorosłych stad hodowlanych kur

⁴⁴ Dz. Urz. L 224 z 18.8.1990, s. 19, ze zm. – zmienionej decyzją Rady nr 94/370/WE z dnia 21 czerwca 1994 r. (Dz. U. L 168 z 2 lipca 1994, s. 31) – wprowadzająca termin przedkładania programów do Komisji do dnia 1 czerwca oraz decyzją Rady nr 2006/965/WE z dnia 19 grudnia 2006 r. (Dz. U. L 397 z 30 grudnia 2006, s. 22) – zmieniająca termin przedkładania programów do Komisji do dnia 30 kwietnia.

⁴⁵ Dz. U. L 155 z 18 czerwca 2009, s. 30.

⁴⁶ Dz. U. L 311 z 10 listopada 2006, s. 46.

⁴⁷ Dz. U. L 333 z 19 grudnia 2007, s. 83.

⁴⁸ Dz. U. L 337 z 5 grudnia 2006, s. 46, ze zm.

⁴⁹ Dz. U. L 314 z 1 grudnia 2007, s. 29, ze zm.

⁵⁰ Dz. U. L 322 z 2 grudnia 2008, s. 39, ze zm.

⁵¹ Dz. U. L 317 z 3 grudnia 2009, s. 36, ze zm.

⁵² Dz. U. L 309 z 25 listopada 2010, s. 18, ze zm.

⁵³ Dz. U. L 322 z 6 grudnia 2011, s. 11.

⁵⁴ Rozporządzenie Komisji nr 1003/2005 z dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 (Dz. U. L 170 z 1 lipca 2005, s. 12) – uchylone z dniem 1 stycznia 2010 r.

z wynikiem pozytywnym do 1%, a od 2010 r. – stosownie do rozporządzeniu Komisji (UE) 200/2010⁵⁵ – utrzymaniu takiego maksymalnego poziomu dla stad hodowlanych kur w odniesieniu do serotypów pałeczek Salmonella: S. Enteritidis, S. Typhimurium, S. Hadar, S. Infantis, S. Virchow;

- rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1168/2006⁵⁶ dla stad kur niosek w odniesieniu do serotypów pałeczek Salmonella: S. Enteritidis i S. Typhimurium przewidzianych na trzyletni okres przejściowy – określono roczne minimalne wartości procentowe ograniczenia liczby stad dorosłych kur niosek o wyniku pozytywnym w stosunku do chorobowości w poprzednim roku lub ograniczenie maksymalnej wartości procentowej do 2% wyników pozytywnych, zakładając osiągnięcie pierwszego celu w 2008 r. – zmienionym od 29 maja 2011 r. rozporządzeniem Komisji (UE) nr 517/2011⁵⁷.

Dla osiągnięcia celów wspólnotowych państwa członkowskie ustanawiają narodowe programy kontroli w odniesieniu do każdej choroby odzwierzęcej i odzwierzęcego czynnika chorobotwórczego wymienionych w załączniku do ww. rozporządzenia (WE) nr 2160/2003. Na terenie Polski dążenie do osiągnięcia wskazanych celów w stadach hodowlanych kur i stadach kur niosek, dokonywane było poprzez realizację programów:

- „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2007–2009⁵⁸; (obowiązywał od 20 kwietnia 2007 r. do 31 grudnia 2009 r.);
- „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2010 r.⁵⁹ (od 25 maja 2010 r. do 31 grudnia 2010 r.);
- „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2011 r.⁶⁰ (od 12 maja 2011 r. do 31 grudnia 2011 r.);
- „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2012 i 2013⁶¹;
- „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2008 r.⁶² (od 18 kwietnia 2008 r. do 31 grudnia 2008 r.);
- „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonelli w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonelli w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r.⁶³ (od 8 czerwca 2009 r. do 31 grudnia 2009 r.);

⁵⁵ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów salmonelli w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* (Dz. U. L 61 z 11 marca 2010, s. 1).

⁵⁶ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. U. L 211 z 1 sierpnia 2006, s. 4) – uchylone z dniem 29 maja 2011 r.

⁵⁷ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 517/2011 z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do unijnego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 i rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 (Dz. U. L 138 z 26 maja 2011, s. 45).

⁵⁸ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 2007 r. – Dz. U. Nr 61, poz. 414, ze zm. – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2009 r.

⁵⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 2010 r. – Dz. U. Nr 78, poz. 514 – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2010 r.

⁶⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2011 r. – Dz. U. Nr 98, poz. 567 – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2011 r.

⁶¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 kwietnia 2012 r. – Dz. U. z 2012 r., poz. 509.

⁶² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r. – Dz. U. Nr 64, poz. 398 – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2008 r.

⁶³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. – Dz. U. Nr 78, poz. 651 – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2009 r.

- wieloletniego „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (Gallus gallus)”⁶⁴ (od 30 października 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.);
- „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (Gallus gallus)” na 2011 r.⁶⁵ (od 12 maja 2011 r. do 31 grudnia 2011 r.).
- „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (Gallus gallus)” na lata 2012 i 2013⁶⁶.

Najważniejsze etapy realizacji *Krajowych programów*

Przepis art. 1 uoocz stanowi, iż ustawa określa wymagania weterynaryjne dla podejmowania i prowadzenia działalności m.in. w zakresie prowadzenia zakładu drobiu. Zgodnie z art. 5 uoocz podjęcie takiej działalności jest dozwolone po stwierdzeniu przez powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na przewidywane miejsce jej prowadzenia, w drodze decyzji, spełnienia wymagań weterynaryjnych określonych dla prowadzenia danego rodzaju działalności. Podmiot prowadzący działalność nadzorowaną informuje w formie pisemnej, powiatowego lekarza weterynarii o zaprzestaniu prowadzenia działalności nadzorowanej, a także o każdej zmianie stanu prawnego lub faktycznego związanego z prowadzeniem tej działalności (art. 7 uoocz). Powiatowy lekarz weterynarii prowadzi rejestr podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną na obszarze jego właściwości oraz przekazuje, za pośrednictwem wojewódzkiego lekarza weterynarii, Głównemu Lekarzowi Weterynarii dane zawarte w rejestrze, a także informacje o każdej zmianie stanu faktycznego lub prawnego ujawnionego w tym rejestrze (art. 11 ust. 1–3 uoocz).

Prowadzenie działalności nadzorowanej bez zawiadomienia w wymaganym terminie o zamiarze jej rozpoczęcia, stanowi zgodnie z art. 85 ust. 1 pkt. 1 uoocz wykroczenie.

Ponadto powiatowy lekarz weterynarii rejestruje podmioty prowadzące produkcję podstawową – stada towarowe kur niosek. Obowiązek ten wynika z rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego⁶⁷ oraz z ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego⁶⁸.

Podmioty prowadzące działalność podlegającą nadzorowi organów Inspekcji Weterynaryjnej są obowiązane do spełnienia wymagań weterynaryjnych z zakresu lokalizacji prowadzonej działalności, jak również przyjętych rozwiązań technicznych, technologicznych, organizacyjnych i sanitarnych. Wymagania te w sposób szczegółowy są określone w rozporządzeniach wydanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa.

Minimalne wymagania i częstotliwość w zakresie pobierania próbek pobranych z inicjatywy hodowcy przedstawiono w części B załącznika II rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady. Pobieranie to następuje z zastosowaniem przepisów załącznika do rozporządzenia Pobieranie i przesyłanie do badania laboratoryjnego próbek u kur niosek następuje z zastosowaniem przepisów załącznika do rozporządzenia nr 1168/2006, zmienionego rozporządzeniem nr 517/2011. Miejsce, częstotliwość, sposób i procedura pobierania próbek w stadach hodowlanych oraz ich

⁶⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 września 2009 r. – Dz. U. Nr 173, poz. 1344 ze zm. – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2010 r.

⁶⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2011 r. – Dz. U. Nr 98, poz. 566 – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2011 r.

⁶⁶ Rozporządzeniem Rady Ministrów z 23 kwietnia 2012 r. – Dz. U. z 2012 r., poz. 517.

⁶⁷ Dz. U. L 139 z 30.04.2004, s. 55.

⁶⁸ Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127 ze zm.

przygotowanie są określone w załączniku do rozporządzenia Komisji nr 1003/2005, a od roku 2010 – w załączniku do rozporządzenia Komisji (UE) nr 200/2010.

W przypadku uzyskania dodatniego wyniku badań laboratoryjnych próbek pobranych z inicjatywy hodowcy w zakresie wykrycia serotypu salmonelli objętego programem w stadzie hodowlanym lub niosek gatunku kura (*Gallus gallus*), posiadacz stada stosuje się do przepisów art. 42 ust. 1 pkt 1–6 uoocz. Powiatowy lekarz weterynarii, po otrzymaniu zawiadomienia o wystąpieniu podejrzenia zakażenia stada – tj. dodatniego wyniku badań laboratoryjnych próbek pobranych z inicjatywy hodowcy w zakresie wykrycia serotypu salmonelli objętego programem, zgodnie z art. 42 ust. 6 i 7 uoocz, podejmuje niezwłocznie czynności w celu wykrycia lub wykluczenia zakażenia stada, przeprowadzając dochodzenie epizootyczne i pobiera urzędowo i wysyła próbki do badań laboratoryjnych. Może w drodze decyzji administracyjnej wydać nakazy i zakazy wynikające z art. 44 ust. 1a uoocz.

W przypadku uzyskania pozytywnego wyniku badań laboratoryjnych urzędowo pobranych próbek, powiatowy lekarz weterynarii stwierdza zakażenie stada i wydaje decyzję administracyjną, w której może nakazać odpowiednie postępowanie stosownie do art. 44 ust. 1 uoocz.

Zgodnie z art. 51 uoocz, organy Inspekcji Weterynaryjnej prowadzą system zbierania, przechowywania, analizowania, przetwarzania danych i przekazywania danych o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i obowiązkowi rejestracji. Powiatowy lekarz weterynarii przekazuje sąsiednim powiatowym lekarzom weterynarii oraz wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii informację o powzięciu podejrzenia lub stwierdzenia choroby zakaźnej. Ponadto powiadamia państwowego powiatowego inspektora sanitarnego właściwego ze względu na miejsce prowadzenia działalności o wystąpieniu choroby odzwierzęcej, wojewódzki lekarz weterynarii przekazuje taką informację Głównemu Lekarzowi Weterynarii.

Odszkodowania, m.in. za zakażony drób zabity⁶⁹ lub poddany ubojowi⁷⁰, reguluje art. 49 i 57c uoocz. Zgodnie z art. 49 uoocz za: zwierzęta, produkty pochodzenia zwierzęcego, jaja wylęgowe, pasze oraz sprzęt poddane likwidacji z nakazu organów IW w ramach likwidacji chorób zakaźnych zwierząt, przysługuje odszkodowanie w wysokości ich wartości rynkowej. Wartość rynkową określa się na podstawie trzech kwot oszacowania przyjętych przez PLW oraz 2 rzeczoznawców powołanych według rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi⁷¹.

Wypłata odszkodowań – stosownie do przepisów rozporządzenia Komisji (WE) nr 349/2005 – powinna nastąpić do 90 dni od dokonania uboju lub zabicia zwierząt i zniszczenia jaj. Przekroczenie tego terminu skutkuje obniżką kwalifikujących się do wsparcia wydatków.

⁶⁹ Zabijanie – uśmiercanie drobiu, innych ptaków lub ssaków w celu innym niż spożycie przez ludzi.

⁷⁰ Ubój – uśmiercanie poprzez wykrwawienie drobiu lub ssaków w celu ich spożycia przez ludzi.

⁷¹ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz. U. Nr 89 poz. 591) obowiązujące do dnia 17 września 2009 r. oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz. 1161).

5.2. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrolę

Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

1. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
2. Główny Inspektorat Weterynarii
3. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Kielcach
4. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Starachowicach
5. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kielcach
6. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Cieszynie

Delegatura NIK w Bydgoszczy

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Bydgoszczy
2. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Inowrocławiu
3. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Sępólnie Krajeńskim

Delegatura NIK w Poznaniu

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Poznaniu
2. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szamotułach
3. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Śremie

Delegatura NIK w Szczecinie

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Szczecinie
2. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gryfinie
3. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szczecinie

Delegatura NIK w Warszawie

1. Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Warszawie z siedzibą w Siedlcach
2. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Żurominie
3. Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Mławie

5.3. Wykaz ocen skontrolowanych jednostek

Nazwa kontrolowanej jednostki	Ocena kontrolowanej jednostki
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Pozytywna
Główny Inspektorat Weterynarii	Pozytywna z uchybieniami
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Kielcach	Pozytywna
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Katowicach*	Pozytywna
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Cieszyźnie	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kielcach	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Starachowicach	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Częstochowie*	Pozytywna z uchybieniami
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Bydgoszczy	Pozytywna z uchybieniami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Inowrocławiu	Pozytywna z uchybieniami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Sępólnie Krajeńskim	Pozytywna z uchybieniami
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Poznaniu	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Śremie	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szamotułach	Pozytywna z nieprawidłowościami
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Szczecinie	Pozytywna
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szczecinie	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gryfinie	Pozytywna z nieprawidłowościami
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Warszawie z siedzibą w Siedlcach	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Żurominie	Pozytywna z nieprawidłowościami
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Mławie	Pozytywna z nieprawidłowościami

* kontrola rozpoznawcza

5.4. Lista osób zajmujących kierownicze stanowiska odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność

Nazwa kontrolowanej jednostki	Kierownik jednostki kontrolowanej
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi	Stanisław Kalembo od 31 lipca 2012 r. Donald Tusk – Prezes Rady Ministrów zastępujący Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w okresie od 26 lipca 2012 r. do 31 lipca 2012 r. Marek Sawicki w okresie od 16 listopada 2007 r. do 26 lipca 2012 r. Wojciech Mojzesowicz w okresie od 31 lipca 2007 r. do 16 listopada 2007 r. Jarosław Kaczyński - Prezes Rady Ministrów zastępujący Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w okresie od 09 lipca 2007 r. do 31 lipca 2007 r. Andrzej Lepper – Wiceprezes Rady Ministrów w okresie od 16 października 2006 r. do 9 lipca 2007 r.
Główny Inspektorat Weterynarii	Janusz Związek od 7 listopada 2008 r. Ewa Lech od 1 stycznia 2007 r. do 7 listopada 2008 r.
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Bydgoszczy	Bogumiła Mikołajczak - Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Lekarz Weterynarii
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Kielcach	Bogdan Konopka - Świętokrzyski Wojewódzki Lekarz Weterynarii
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Poznaniu	Lesław Szabłoński - Wielkopolski Wojewódzki Lekarz Weterynarii od dnia 2 listopada 2009 r. Do 1 listopada 2009 r. Wielkopolskim WLW był Andrzej Żarnecki
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Szczecinie	Tomasz Grupiński - Zachodniopomorski Wojewódzki Lekarz Weterynarii
Wojewódzki Inspektorat Weterynarii w Warszawie z siedzibą w Siedlcach	Paweł Jakubczak - Mazowiecki Wojewódzki Lekarz Weterynarii
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Inowrocławiu	Powiatowy Lekarz Weterynarii Piotr Kuta
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Sępólnie Krajeńskim	Powiatowy Lekarz Weterynarii Magdalena Czerkawska-Tyborska
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Cieszynie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Bogusław Kubica
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Kielcach	Powiatowy Lekarz Weterynarii Wiesław Wyszkowski
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Starachowicach	Powiatowy Lekarz Weterynarii Zbigniew Polak
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Śremie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Józef Czupała Alicja Ochędalska pełniła obowiązki PLW od 8 lipca 2008 r. do 22 lipca 2008 r.
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szamotułach	Powiatowy Lekarz Weterynarii Robert Łęgosz
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Szczecinie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Stanisław Paclawski
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Gryfinie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Krzysztof Dankiewicz
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Żurominie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Anna Grzybicka
Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Mławie	Powiatowy Lekarz Weterynarii Roman Domański

5.5. Szczegółowe tabele i zestawienia liczbowe

Wyniki realizacji Krajowych programów w okresie 2007-2012

rok	łączna liczba stad	łączna liczba zwierząt	łączna liczba stad objętych programem	łączna liczba stad objętych programem	łączna liczba stad zbadanych	Liczba stad z wynikiem badania dodatnim *				Liczba stad zlikwidowanych				Łączna liczba zwierząt poddanych ubojowi lub zabitych				Ilość zniszczonych jaj (sztuk)				Ilość jaj przeznaczonych do produkcji (sztuk)			
						a1	a2	a3	razem	a4	a3	razem	razem	a4	a3	razem	a4	a3	razem	a4	a3	razem			
hodowla																									
2007	989	8 980 270	974	8 852 878	965	31	7	7	45	37	7	44			317 810			1 207 726			1 207 726	212 040	0	212 040	
2008	1 185	11 029 108	1 182	11 007 511	1 158	45	5	13	63	52	12	64			305 413	93 484		1 692 191	475 278		2 167 469	216 134	74 310	290 444	
2009	1 498	14 576 537	1 456	14 155 340	1 448	24	5	7	36	30	7	37			209 309	56 852		784 270	668 302		1 452 572	293 107	120 769	413 876	
2010	1 861	18 077 996	1 844	17 935 552	1 839	34	2	7	43	28	4	32			152 577	25 730		332 840	91 819		424 659	225 363	88 167	313 530	
2011	1 984	19 064 120	1 978	19 012 760	1 970	25	0	2	27	24	2	26			177 675	12 765		950 589	59 490		1 010 079	532 416	0	532 416	
2012 I półrocze	1 352	13 187 895	1 351	13 182 645	1 340	7	1	2	10	7	2	9			46 439	18 227		294 548	36 000		330 548	84 278	31 900	116 178	
nioski																									
2008	1 875	33 533 076	1 599	33 037 095	1 533	134	7	nie dot.	141	140	nie dot.	140			2 396 839			1 859 893 850 kg	nie dot.		0	18 688 347		18 688 347	
2009	2 236	51 220 058	2 003	45 838 190	1 948	74	8	nie dot.	82	76	nie dot.	76			1 129 652	nie dot.		11 978 558	nie dot.		11 978 558	4 893 521	nie dot.	4 893 521	
2010	2 820	65 172 710	2 641	63 676 039	2 617	98	8	nie dot.	106	103	nie dot.	103			2 213 564	nie dot.		2 826 434	nie dot.		2 826 434	20 510 907	nie dot.	20 510 907	
2011	2 830	61 467 400	2 663	61 396 274	2 615	84	3	nie dot.	87	87	nie dot.	87			2 422 490	nie dot.		1 705 772	nie dot.		1 705 772	27 660 232	nie dot.	27 660 232	
2012 I półrocze	2 292	48 831 191	2 145	48 774 462	2 045	15	1	nie dot.	16	11	nie dot.	11			178 972	nie dot.		527 336	nie dot.		527 336	1 686 100	nie dot.	1 686 100	

a1 - Salmonella Enteritidis

a2 - Salmonella Typhimurium

a3 - Salmonella Infantis, Salmonella Hadar, Salmonella Virchow

a4 - łącznie Salmonella Enteritidis i Typhimurium

Źródło: według danych uzyskanych w Głównym Inspektoracie Weterynarii

Poniesione koszty na realizację Krajowych programów (brutto, łącznie z podatkami) wraz z kwotami przedstawionymi KE do refundacji (kwoty bez podatków) w złotych

Koszty	2007		2008		2009		2010		2011		Do 30.06.2012		Ogółem	
	Ogółem brutto	Do refundacji*	Ogółem brutto	Do refundacji*	Ogółem brutto	Do refundacji*	Ogółem brutto	Do refundacji*	Ogółem brutto	Do refundacji**	Ogółem brutto	Do refundacji**	Ogółem brutto	Do refundacji**
Stada hodowlane kur														
1. Badania, w tym:	233211,46	168721,49	56834,09	40256,79	146550,02	83040,67	68712,07	34922,34	162732,63	102171,87	48634,43	32385,43	716674,70	461498,59
1.1. Badania laboratoryjne	211223,42	168721,49	45467,82	40256,79	95595,66	83040,67	40067,53	34922,34	124595,87	102171,87	39014,26	32385,43	555964,56	461498,59
1.2. Pobieranie próbek	18268,10	-	10299,07	-	50954,36	-	28644,54	-	38136,76	5811,00	9620,17	1909,84	155923,00	7720,84
1.3. Inne	3719,94	-	1067,20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4787,14	-
2. Ubój i zniszczenie, w tym:	8599054,60	7551480,87	12718731,86	11386812,84	8750640,88	8042083,43	3265784,59	2906863,50	5796907,67	5579665,69	1130124,66	1124862,14	40261244,26	36591768,47
2.1. Odszkodowanie za drób i jaja	7570162,45	7551480,87	11390598,44	11386812,84	8214988,11	8042083,43	3039936,74	2906863,50	5579665,69	5579665,69	1124862,14	1124862,14	36920213,57	36591768,47
2.2. Transport	25733,06	-	204748,42	-	98684,63	-	23950,44	-	19 877,90	-	453,60	-	373 448,05	-
2.3. Unieszkodliwienie	784876,20	-	633904,30	-	125791,16	-	175299,41	-	150227,94	-	3768,92	-	1873867,93	-
2.4. Obróbki produktów	3504,25	-	786,45	-	24149,38	-	-	-	1132,87	-	-	-	29572,95	-
3. Wynagrodzenia (zatrudnieni wyłącznie w programie)	5075,81	-	3431,20	-	-	-	3407,65	-	2889,25	-	671,48	-	15475,39	-
4. Inne	118463,58	-	15542,55	-	120102,96	-	31162,63	-	59307,15	-	13018,84	-	357597,71	-
Razem	8955805,45	7720202,36	12794539,70	11427069,63	9017293,86	8125124,10	3369066,94	2941785,84	6021836,70	5687648,56	1192449,41	1159157,41	41350992,06	37060987,90

Stada towarowe kur niosek														
1. Badania, w tym:	X	X	63970,93	51833,10	142974,79	76622,66	94863,22	63994,54	157269,72	105062,66	25567,54	16723,22	484646,20	314236,18
1.1. Badania laboratoryjne	X	X	58762,51	51833,10	8695793	76622,66	72188,80	63994,54	128762,41	105062,66	19946,99	16723,22	366618,64	314236,18
1.2. Pobieranie próbek	X	X	4498,91	-	56016,86	-	22674,42	-	28507,31	4550,81	5620,55	645,82	117318,05	5196,63
1.3. Inne	X	X	709,51	-	-	-	-	-	-	-	-	-	709,51	-
2. Ubój i zniszczenie, w tym:	X	X	34294152,47	26052804,21	16089129,75	15353722,54	26710568,36	23473191,61	30926223,57	25500946,04	8252228,90	7232159,79	116272303,05	97612824,19
2.1. Odszkodowanie za drób i jaja	X	X	30031625,03	26052804,21	15619138,16	15353722,54	25531167,53	23473191,61	30487254,73	25500946,04	8248015,49	7232159,79	109917200,94	97612824,19
2.2. Transport	X	X	662509,03	-	120235,77	-	180463,27	-	193169,04	-	-	-	1156377,11	-
2.3. Unieszkodliwienie	X	X	3378709,16	-	290848,93	-	924824,17	-	44683,69	-	4213,41	-	4643279,36	-
2.4. Obróbki produktów	X	X	508,25	-	187,25	-	-	-	0,00	-	-	-	695,50	-
3. Wynagrodzenia (zatrudnieni wyłącznie w programie)	X	X	7286,26	-	-	-	12361,64	-	7821,36	-	239,84	-	27709,10	-
4. Inne	X	X	630564,36	-	100546,11	-	44883,50	-	37436,69	-	9929,07	-	823359,73	-
Razem	X	X	34995974,02	26104637,31	16332650,65	15430345,20	26862676,72	23537186,15	31128751,34	25610559,51	8287965,35	7249528,83	117608018,08	97932257,00

* Kwota kwalifikowana do refundacji ze środków UE w złotych, ujęta we wniosku skierowanym do KE (netto)

** Kwota kwalifikowana do refundacji ze środków UE w złotych, zawiera płatność ryczałtową za pobraną próbkę (nie jest doliczana w kolumnie kosztów brutto)

Źródło: według danych uzyskanych w Głównym Inspektoracie Weterynarii

5.6. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

Prawodawstwo krajowe

1. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz. U. z 2010 r. Nr 112, poz. 744 ze zm.);
2. Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.);
3. Ustawa z dnia 16 grudnia 2005 r. o produktach pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2006 r. Nr 17, poz. 127 ze zm.);
4. Ustawa z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz. U. Nr 144, poz. 1045, ze zm.);
5. Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. Nr 234, poz. 1570 ze zm.);
6. Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071, ze zm.);
7. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 2007 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2007–2009 (Dz. U. Nr 61, poz. 414 ze zm.) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2009 r.;
8. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 2010 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2010 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 514) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2010 r.;
9. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2011 r. (Dz. U. Nr 98, poz. 567) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2011 r.;
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z 6 kwietnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach hodowlanych gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2012 i 2013 (Dz. U. z 2012 r., poz. 509);
11. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych typów Salmonelli w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2008 r. (Dz. U. Nr 64, poz. 398) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2008 r.;
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonelli w stadach brojlerów gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. oraz „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonelli w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2009 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 651) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2009 r.;
13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 września 2009 r. w sprawie wprowadzenia wieloletniego „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” (Dz. U. Nr 173, poz. 1344 ze zm.) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2010 r.;
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na 2011 r. (Dz. U. Nr 98, poz. 566) – utraciło moc z dniem 31 grudnia 2011 r.;

15. Rozporządzenie Rady Ministrów z 23 kwietnia 2012 r. w sprawie wprowadzenia „Krajowego programu zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach niosek gatunku kura (*Gallus gallus*)” na lata 2012 i 2013 (Dz. U. z 2012 r., poz. 517);
16. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2004 r. w sprawie szczegółowych wymagań weterynaryjnych mających zastosowanie do drobiu i jaj wylęgowych (Dz. U. Nr 219, poz. 2225, ze zm.);
17. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. w sprawie w sprawie zakresu, sposobu i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (Dz. U. Nr 242, poz. 2045);
18. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 kwietnia 2006 r. w sprawie współdziałania między organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Weterynaryjnej oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zwalczania chorób zakaźnych (Dz. U. Nr 73, poz. 516) – uchylone z dniem 2 stycznia 2012 r.;
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 kwietnia 2006 r. w sprawie współpracy organów Inspekcji Weterynaryjnej, Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Farmaceutycznej, Inspekcji Handlowej, Inspekcji Transportu Drogowego, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych oraz jednostek samorządu terytorialnego przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tym chorób odzwierzęcych (Dz. U. Nr 83, poz. 575);
20. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie sposobu ustalania i wysokości opłat za czynności wykonywane przez Inspekcję Weterynaryjną, sposobu i miejsc pobierania tych opłat oraz sposobu przekazywania informacji w tym zakresie Komisji Europejskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 2, poz. 15 ze zm.);
21. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 grudnia 2006 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej (Dz. U. z 2007 r. Nr 5, poz. 38);
22. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz. U. Nr 89, poz. 591) - utraciło moc z dniem 17 września 2009 r.;
23. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. Nr 17, poz. 107);
24. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 października 2008 r. w sprawie sposobu ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego (Dz. U. Nr 193, poz. 1193);
25. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2008 r. w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji obrotu detalicznego produktami leczniczymi weterynaryjnymi i wzoru tej dokumentacji (Dz. U. Nr 200, poz. 1236);
26. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz. 1161);
27. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. Nr 56, poz. 344 ze zm.);

28. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 września 2010 r. w sprawie rejestru zakładów produkujących produkty pochodzenia zwierzęcego lub wprowadzających na rynek te produkty oraz wykazów takich zakładów (Dz. U. Nr 187, poz. 1258);
29. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 września 2010 r. w sprawie sposobu ustalania weterynaryjnego numeru identyfikacyjnego (Dz. U. Nr 173, poz. 1178);
30. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2010 r. w sprawie krajowych laboratoriów referencyjnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 8, poz. 38);
31. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. Nr 134, poz. 946) – utraciło moc z dniem 1 marca 2009 r.;
32. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 31 grudnia 2008 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. z 2009 r. Nr 14, poz. 81) – utraciło moc z dniem 28 kwietnia 2010 r.;
33. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 stycznia 2012 r. w sprawie rejestru podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną (Dz. U. z 2012, poz. 128);
34. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 2 września 2003 r. w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich (Dz. U. Nr 167, poz. 1629 ze zm.) – utraciło moc z dniem 30 czerwca 2010 r.;

Prawodawstwo Unii Europejskiej

35. Rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 17 listopada 2003 r. w sprawie zwalczania salmonelli i innych określonych odzwierzęcych czynników chorobotwórczych przenoszonych przez żywność (Dz. U. L 325 z 12 grudnia 2003, s. 1 ze zm.);
36. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1003/2003 z dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 (Dz. U. L 170 z 1 lipca 2005, s. 12) – uchylone z dniem 1 stycznia 2010 r.;
37. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów *salmonelli* w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* (Dz. U. L 61 z 11 marca 2010, s. 1 ze zm.);
38. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz. U. L 211 z 1 sierpnia 2006, s. 4 ze zm.) – uchylone z dniem 29 maja 2011 r.;
39. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 517/2011 z dnia 25 maja 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do unijnego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 i rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 (Dz. U. L 138 z 26 maja 2011, s. 45);

40. Rozporządzenie (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach Krajowych programów zwalczania salmonelli u drobiu (Dz. U. L 212 z 2 sierpnia 2006, s. 3);
41. Rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. L 139 z 30 kwietnia 2004, s. 55 ze zm.);
42. Rozporządzenia Komisji (WE) Nr 349/2005 z dnia 28 lutego 2005 r. ustanawiające zasady dotyczące finansowania przez Wspólnotę środków stosowanych w stanach zagrożenia oraz zwalczania niektórych chorób zwierzęcych określonych w decyzji Rady 90/424/EWG (Dz. U. L 55 z 1 marca 2005, s. 12);
43. Decyzja Komisji z dnia 8 listopada 2006 r. (2006/759/WE) zatwierdzająca niektóre krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus Gallus* (Dz. U. L 311, z 10 listopada 2006, str. 46) – nieaktualny;
44. Decyzja Komisji z dnia 11 grudnia 2007 r. (2007/848/WE) zatwierdzająca niektóre krajowe programy zwalczania salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus Gallus* (Dz. U. L 333, z 19 grudnia 2007, str. 83);
45. Decyzja Komisji z dnia 30 listopada 2006 r. (2006/875/WE) zatwierdzająca programy zwalczania i monitorowania chorób zwierząt, niektórych pasażowalnych encefalopatii gąbczastych (TSE) oraz zapobiegania chorobom odzwierzęcym przedstawione przez państwa członkowskie na 2007 r. (Dz. U. L 337 z 5 grudnia 2006, s. 46 ze zm.) – wygaśnięcie z dniem 31 grudnia 2007 r.;
46. Decyzja Komisji z dnia 30 listopada 2007 r. (2007/782/WE) zatwierdzająca roczne i wieloletnie programy krajowe oraz wkład finansowy Wspólnoty w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2008 r. i na lata następne. (Dz. U. L 314 z 1 grudnia 2007, s. 29 ze zm.) – wygaśnięcie z dniem 31 grudnia 2012 r.;
47. Decyzja Komisji z dnia 28 listopada 2008 r. (2008/897/WE) zatwierdzająca roczne i wieloletnie programy oraz wkład finansowy Wspólnoty w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2009 rok i na lata następne (Dz. U. L 322 z 2 grudnia 2008, s. 39 ze zm.);
48. Decyzja Rady z 25 maja 2009 r. w sprawie wydatków w dziedzinie weterynarii (Dz. U. L 155 z 18 czerwca 2009, s. 30);
49. Decyzja Komisji z 26 listopada 2009 r. (883/2009/WE) zatwierdzająca roczne i wieloletnie programy oraz wkład finansowy Wspólnoty w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2010 r. i na lata następne (Dz. U. L 317 z 3 grudnia 2009, s. 36 ze zm.);
50. Decyzja Komisji z dnia 23 listopada 2010 r. (2010/712/UE) zatwierdzająca roczne i wieloletnie programy oraz wkład finansowy Unii w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2011 rok i na lata następne (Dz. U. L 309 z 25 listopada 2010, s. 18 ze zm.);
51. Decyzja Wykonawcza Komisji z dnia 30 listopada 2011 r. (2011/807/UE) zatwierdzająca roczne i wieloletnie programy oraz wkład finansowy Unii w zakresie zwalczania, kontroli i monitorowania niektórych chorób zwierząt i chorób odzwierzęcych, przedstawione przez państwa członkowskie na 2012 rok i na lata następne (Dz. U. L 322 z dnia 6 grudnia 2011, s. 11).

5.7. Wykaz organów, którym przekazano Informację o wynikach kontroli

1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
2. Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
4. Prezes Rady Ministrów
5. Prezes Trybunału Konstytucyjnego
6. Rzecznik Praw Obywatelskich
7. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
8. Minister Finansów
9. Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
10. Sejmowa Komisja Finansów Publicznych
11. Sejmowa Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi
12. Senacka Komisja Rolnictwa i Rozwoju Wsi
13. Główny Lekarz Weterynarii
14. Główny Inspektor Sanitarny
15. Wojewodowie

Warszawa, dnia 2 stycznia 2013 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER FINANSÓW

RR1 4111/30/SLK/2012/2013/19183

Pan
Wojciech Kutyla
Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

Szanowny Panie Prezesie,

W związku z otrzymanym przy piśmie z dnia 17 grudnia 2012 r., znak KRR-4101-01-00/2012 P/12/113 materiałem pt: „Informacja o wynikach kontroli realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach kur”, uprzejmie informuję, że przyjmuję do wiadomości treść w/w protokołu.

Jednocześnie podzielam zasadność wniosków pokontrolnych skierowanych pod adresem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Głównego Lekarza Weterynarii oraz 5 wojewódzkich lekarzy weterynarii i 11 powiatowych lekarzy weterynarii odnośnie stwierdzonych nieprawidłowości w trakcie przeprowadzanych kontroli (str. 37 i 38 protokołu).

Zauważyć przy tym należy, że na podstawie przeprowadzonych kontroli w 6 jednostkach wojewódzkich inspektoratów weterynarii (na 16 jednostek Wojewódzkich Inspektoratów Weterynarii funkcjonujących w kraju) i 11 jednostkach powiatowych inspektoratów weterynarii (na ok. 304 jednostek funkcjonujących w kraju) trudno stwierdzić, czy nieprawidłowości (np. rozbieżności przy szacowaniu wartości rynkowej kur przez rzeczoznawców, brak prowadzenia książki zgłoszeń chorób zakaźnych zwierząt, pomijanie w nich zapisów o wystąpieniu salmonelli, itp.) występują również w pozostałych jednostkach i w jakim zakresie.

Wyrażam pogląd, iż ze względu na prawidłowość realizacji w/w programów oraz skuteczność zwalczania salmonellozy u drobiu należałoby rozważyć objęcie kontrolą większej liczby jednostek realizujących te programy.

Z poważaniem,

Z upoważnienia Ministra Finansów
PODSEKRETARZ STANU

Jacek Dominik

Warszawa, dnia 24 grudnia 2012 r.

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

ŻWzz/br-8700-33/12 (43A3)

Pan

Wojciech Kutyla

Wiceprezes

Najwyższej Izby Kontroli

Stanowczy Panie Prezesie,

W odpowiedzi na pismo z dnia 17 grudnia 2012 r., znak: KRR-4101-01-00/2012 P/12/113, przedstawiam poniżej stanowisko do przekazanej „Informacji o wynikach kontroli realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach kur”.

W przedmiotowej informacji Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie oceniając działania Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi uznała jednocześnie za konieczne podjęcie przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi działań polegających na opracowaniu projektu nowelizacji ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342, z późn. zm.) w zakresie:

- 1) określenia upoważnienia dla Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do wydawania rozporządzeń wprowadzających programy zwalczania chorób zakaźnych zwierząt,
- 2) rozszerzenia katalogu przesłanek umożliwiających oraz ograniczających wypłaty odszkodowań w ramach programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt,
- 3) uregulowania zasad wypłaty odszkodowań przez powiatowych lekarzy weterynarii na podstawie jednolitych stawek i kryteriów lub dokonanie zmiany przez wyłączenie możliwości wypłaty odszkodowań za kury nioski i jaja konsumpcyjne.

W związku z powyższym uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi podjęło działania mające na celu nowelizację ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych. W przyjętych przez Radę Ministrów założeniach do projektu zmiany przedmiotowej ustawy zaproponowano, aby organem właściwym do wprowadzania programów opracowywanych przez Głównego Lekarza Weterynarii, w drodze rozporządzenia, był minister właściwy do spraw rolnictwa, a nie jak dotychczas Rada Ministrów. Takie rozwiązanie pozwoli na skrócenie procesu legislacyjnego. Obecnie ww. projekt ustawy znajduje się na etapie opracowywania przez Rządowe Centrum Legislacji na podstawie przyjętych założeń.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że zostanie dokonany przegląd obowiązujących przepisów prawnych dotyczących odszkodowań, a w szczególności przeprowadzona analiza katalogu przypadków, w których takie odszkodowania są przyznawane lub nie, mając na względzie ograniczenie wydatków ponoszonych z budżetu państwa oraz ustalenia zawarte w Informacji NIK.

Należy zaznaczyć, że zasady szacowania wartości rynkowej zwierząt i produktów określa ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz. U. Nr 142, poz.1161), zgodnie z którymi szacowanie zwierząt powinno nastąpić przed zabiciem lub poddaniem ubojowi zwierzęcia z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej, a w przypadku zwierzęcia padłego w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez ten organ - niezwłocznie po jego padnięciu.

Wartość rynkową zwierzęcia podlegającego szacowaniu ustala się, uwzględniając:

- 1) w przypadku zwierząt rzeźnych - gatunek, masę, kondycję i wiek zwierzęcia;
- 2) w przypadku zwierząt wpisanych do ksiąg lub rejestrów hodowlanych - gatunek, masę, kondycję, wartość hodowlaną lub użytkową oraz wiek zwierzęcia;
- 3) w przypadku ryb - gatunek, ilość, masę oraz wartość hodowlaną lub użytkową;
- 4) dokumentację hodowlaną oraz dokumenty poświadczające cenę zakupu zwierzęcia, jeżeli dokumenty te były wystawione i możliwe jest ich uzyskanie dla celów szacowania;
- 5) aktualną cenę rynkową zwierzęcia w dniu szacowania oraz informacje określone w przepisach w sprawie zbierania danych rynkowych.

Zgodnie z § 7 ww. rozporządzenia szacowanie produktów powinno nastąpić przed ich zniszczeniem z nakazu organu Inspekcji Weterynaryjnej.

Wartość rynkową produktów podlegających szacowaniu ustala się, uwzględniając ich:

- 1) ilość;
- 2) jakość;
- 3) rasę i typ użytkowy - w przypadku jaj wylęgowych pozyskanych od kur, kaczek, gęsi, indyków, perlic, przepiórek, kuropatw, bażantów lub strusi (*Struthio camelus*);

4) aktualną cenę rynkową w dniu szacowania oraz informacje określone w przepisach w sprawie zbierania danych rynkowych.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że wartość rynkową określa się na podstawie przeciętnej ceny jaką na danym terenie można uzyskać w przypadku sprzedaży zwierzęcia lub produktów pochodzących od tego zwierzęcia. Cena przeciętna stanowi wypadkową między cenami najwyższymi i najniższymi. Cena rynkowa jest wyznaczana na dzień dokonywania czynności cywilno-prawnej. Określenie „w dniu dokonywania czynności cywilno-prawnej” oznacza, że organ ustalając wartość rynkową winien brać za materiał porównawczy ceny transakcji, które w czasie były najbardziej zbliżone do dnia czynności, w którym wartość zwierzęcia lub produktów pochodzących od tego zwierzęcia jest ustalana.

Wskazane powyżej przepisy prawne są wystarczające do właściwego oszacowania wartości rynkowej drobiu, za który przysługuje odszkodowanie przewidziane w programach zwalczania *Salmonella* u drobiu i nie zachodzi zdaniem ministerstwa konieczność opracowywania jednolitych stawek i określania ich w drodze rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ponadto odnosząc się do zalecenia Najwyższej Izby Kontroli dotyczącego wyeliminowania przypadków opóźnień w przekazywaniu do powiatowych lekarzy weterynarii środków na wypłatę odszkodowań w związku z realizacją programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, uprzejmie informuję, że Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi nie ma wpływu na terminy przekazywania do powiatowych inspektoratów weterynarii środków na wypłatę odszkodowań w związku z realizacją programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt. Jedynie wojewodowie mogą składać wnioski o uruchomienie środków budżetowych z rezerwy celowej na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt, które są rozpatrywane w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi bez zbędnej zwłoki i przekazywane Ministrowi Finansów wydającemu decyzje w sprawie zmian w budżecie państwa.

Należy zatem stwierdzić, że największy wpływ na terminowość wypłat tych odszkodowań mają wojewodowie jako dysponenti części budżetu (cz. 85), którzy są zaangażowani w każdy proces uruchamiania i przekazywania środków budżetowych poprzez wnioskowanie, a następnie ich przyznawanie poszczególnym dysponentom niższego stopnia, w tym powiatowym lekarzom weterynarii.

Z poważaniem
Z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
PODSEKRETARZ STANU
Tadeusz Nalczyk

**PREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
JACEK JEZIERSKI**

KRR-4101-01-00/2012
P/12/113

Warszawa, dnia 4 stycznia 2013 r.

**Opinia
Prezesa Najwyższej Izby Kontroli**

Stosownie do art. 64 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz. U. z 2012, poz. 82 ze zm.) przedstawiam opinię do stanowiska Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 grudnia 2012 r. w sprawie „Informacji o wynikach kontroli realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach kur”.

1. Przyjmuję do wiadomości informacje o pracach nad nowelizacją ustawy o ochronie zdrowia zwierząt i zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt mających na celu wprowadzanie programów zwalczania chorób zwierząt w drodze rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, jak również o przeglądzie obowiązujących przepisów prawnych dotyczących wypłat odszkodowań w ramach programów zwalczania chorób zakaźnych zwierząt.
2. Podtrzymuję wniosek dotyczący uregulowania zasad wypłaty odszkodowań przez powiatowych lekarzy weterynarii na podstawie jednolitych stawek i kryteriów.

Stwierdzone podczas kontroli rozbieżności w wysokości ustalonej wartości rynkowej drobiu nie potwierdzają, iż obecne przepisy są wystarczające dla właściwego oszacowania wartości rynkowej drobiu, za który przysługuje odszkodowanie przewidziane w programach zwalczania salmonelli.

Stosowany system szacowania wartości kur może powodować dowolność postępowania i sprzyjać zjawiskom korupcyjnym.

3. Podtrzymuję także wniosek o potrzebie podejmowania działań eliminujących opóźnienia w przekazywaniu do powiatowych inspektoratów weterynarii środków na wypłatę odszkodowań w związku z realizacją programów zwalczania chorób zwierząt, niezależnie od dysponenta.

Stwierdzone podczas kontroli przypadki opóźnień skutkują obniżeniem dostępnego wsparcia finansowego ze środków unijnych przy jednoczesnym obciążeniu wydatków z budżetu państwa.